

VALMENTAA

★ *kuin* ★

NAINEN

10 vuotta

Yhteenveto Valmentaa kuin nainen -hankkeen
vaikuttavuudesta palloilu- ja kamppailulajeissa
2013-2023

SUOMEN VALMENTAJAT

Raportin kirjoittajat

Bettina Wikström, Jyväskylän yliopisto
Johanna Ihalainen, Jyväskylän yliopisto

Yhteistyössä

Sanna Erdoğan, Suomen Valmentajat
Sari Tuunainen, Suomen Valmentajat

Liikuntatieteellinen tiedekunta
Jyväskylän yliopisto
Syksy 2023

SUOMEN VALMENTAJAT

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Sisällysluettelo

1	JOHDANTO.....	4
2	HANKKEEN TARPEEN PERUSTEITA	7
3	PÄÄTULOKSET	11
4	HANKETIIVISTELMÄ - Valmentaa kuin nainen palloilulajeissa.....	13
	4.1 Ensimmäinen hankekausi 2013–2015.....	14
	4.1.1 Ensimmäisen hankekauden tulokset.....	16
	4.2 Toinen hankekausi 2016–2017.....	21
	4.2.1. Toisen hankekauden tulokset	22
	4.3 Kolmas hankekausi 2018–2019	26
	4.3.1 Kolmannen hankekauden tulokset	27
	4.4 Yhteenveto	35
5	HANKETIIVISTELMÄ - Valmentaa kuin nainen kamppailulajeissa	38
	5.1 Hankkeen tulokset	40
6	MÄÄRÄLLINEN YHTEENVETO HANKKEIDEN YHTÄLÄISISTÄ TOIMENPITEISTÄ	44
	6.1. Esimerkkejä valmennuksen tasa-arvon nykytilanteesta.....	48
7	YHTEENVETO – Valmentaa kuin nainen 10 vuotta	51
	7.1 Tasa-arvotyö jatkuu	53
	LÄHTEET	54

1 JOHDANTO

Valmentaa kuin nainen -hankekokonaisuus on ollut kymmenen vuoden ajan Suomen Valmentajien ja hankekokonaisuudessa mukana olleiden lajiliittojen valmentajien tasa-arvon edistämistä tukeva projekti. Hankkeen nimi oli alun perin *Women Taking Responsibility in Coaching*, mutta se muuttui hankekokonaisuuden alkuvaiheessa nimeen Valmentaa kuin nainen (eng. *Coach like a Woman*). Hankkeiden taustaorganisaationa ovat olleet Suomen Ammattivalmentajat SAVAL, Suomen Olympiakomitea ja Paralympiakomitea. Tässä yhteenvetoraportissa tarkastellaan kahden ensimmäisen lajiryhmän hankkeita: Valmentaa kuin nainen palloilulajeissa ja Valmentaa kuin nainen kamppailulajeissa -hankkeita. Palloilulajien kanssa tehty hanke sai rahoitusta Opetus- ja kulttuuriministeriön erillisavustuksella vuodesta 2014 alkaen yhteensä kolmena päätöksenä vuoden 2019 loppuun saakka. Palloilulajien hankkeesta saatuja oppeja hyödynnettiin soveltaen kamppailulajien toimintaan vuosina 2020–2021. Tällä hetkellä palloilu- ja kamppailulajien hankkeet saavat jatkoa Valmentaa kuin nainen mailapeleissä -hankkeessa, jonka toiminta käynnistyi vuonna 2022 ja kestää ainakin vuoden 2023 loppuun saakka. Mailapeleissä on otettu aikaisemmissa hankkeissa eniten vaikuttavuutta tuottaneet toimenpiteet käyttöön ja lisätty painotusta seuroihin kohdistuviin toimenpiteisiin. Lisäksi vuoden 2023 aikana on tuotettu tasa-arvon edistämisen työkalu internet -sivustona. Kaikille Valmentaa kuin nainen -hankkeille on myönnetty rahoitusta Opetus- ja kulttuuriministeriön erillisavustuksella.

Kymmenen vuotta sitten Valmentaa kuin nainen -hankekokonaisuuden käynnistäjänä toimi Suomelle vuodeksi 2014 myönnetty tasa-arvoverkosto IWG:n (International Working Group on Women and Sport) maailmankonferenssin järjestäminen. Suomen Ringeteliitossa ja Suomen Valmentajissa heräsi silloin kiinnostus edistää omalta osaltaan valmennuksen tasa-arvoa Suomessa. Kehittämistyön taustalla oli havainnot palloilulajien huippujoukkueissa valmentavien naisten vähyydestä ja urheilu-uran lopettaneiden naispelaajien jääminen pois lajin toiminnasta oman uransa jälkeen. Yhteys IWG:iin oli vahva Valmentaa kuin nainen -hankkeen suunnitteluvaiheessa IWG-aktiivien ottaman kehittämisroolin ja toiminnan ansiosta. Euroopan Komissio on todennut hankkeen käynnistymisen aikoihin raportissaan, että naiset kohtaavat enemmän esteitä kuin tukea pyrkiessään valmennustehtäviin. Helsingissä vuonna 2014 pidetyn IWG:n maailmankonferenssin loppulausumassa ja Euroopan Komission vuosien 2014–2020 toimenpide-ehdotuksissa naisten osallistumisen lisääminen valmennukseen ja päätöksentekoon oli keskeinen tavoite.

Hankkeen alkusysäyksenä toimi havahtuminen naisten aliedustettuun asemaan ja täten sukupuolten väliseen epätasa-arvoon urheilun johtotehtävissä, valmennuksessa ja toimitsijoina. Naisten aliedustus on ollut merkittävän suuri palloilulajeissa verraten lajeihin, joissa osallistujat ovat pääsääntöisesti tyttöjä ja naisia (esim. tanssi, voimistelu, taitoluistelu ja ratsastus), jolloin pääosa valmentajista näissä lajeissa on myös naisia. Hankkeen lähestymistapa on ollut alusta saakka se, että tavoitteena on saada lajien naisurheilijoiden osaaminen lajin hyödyksi ja saadaan heidät ottamaan vastuuta valmentamisesta omassa lajissaan. Tavoitteena on lisäksi ollut saada naisia osallistumaan aktiivisemmin muihinkin seura- ja liittotason kansallisiin ja kansainvälisiin tehtäviin. Valmentaa kuin nainen -hankekokonaisuuden päätavoitteet ovat havainnollistettu kuvassa 1.

KUVA 1. Valmentaa kuin nainen -hankekokonaisuuden päätavoitteet.

Valmentaa kuin nainen 10 vuotta

Valmentaa kuin nainen palloilulajeissa -hankkeen alkuvaiheessa vuoden 2014 alkupuolella Suomen Valmentajien kanssa hankkeeseen olivat lähteneet mukaan Suomen Kaukalopallo- ja Ringetteliitto, Suomen Palloliitto, Suomen Käsipalloliitto, Suomen Salibandyliitto, Suomen Jääkiekkoliitto ja Suomen Paralympiakomitea (ent. Suomen Vammaisurheilu ja -liikunta VAU ry). Suomen Amerikkalaisen Jalkapallon Liitto tuli hankkeen pariin joulukuussa 2014. Toisen hankekauden eli vuoden 2017 loppuun mennessä hankkeeseen olivat lähteneet lisäksi Suomen Koripalloliitto, Suomen Lentopalloliitto sekä Suomen Pesäpalloliitto. Kolmannella hankekaudella uusina lajeina hankkeeseen tulivat mukaan rugby ja ultimate eli lajiliitoista Suomen Rugbyliitto ja Suomen Liitokiekkoliitto.

Valmentaa kuin nainen kamppailulajeissa -hanketta toteuttivat Suomen Valmentajien kanssa Suomen Judoliitto, Suomen Karateliitto, Suomen Muaythailiitto, Suomen Miekkailu- ja 5-otteluliitto, Suomen Nyrkkeilyliitto, Suomen Painiliitto, Suomen Painonnostoliitto, Suomen Taekwondoliitto ja Suomen Taido. Painonnosto tekee hallinnollista ja toiminnallista yhteistyötä kamppailulajien kanssa ja oli siten mukana tässäkin hankkeessa. Lajiliittojen lisäksi taustayhteisöjä olivat Suomen Ammattivalmentajat SAVAL, Suomen Olympiakomitea ja Suomen Paralympiakomitea.

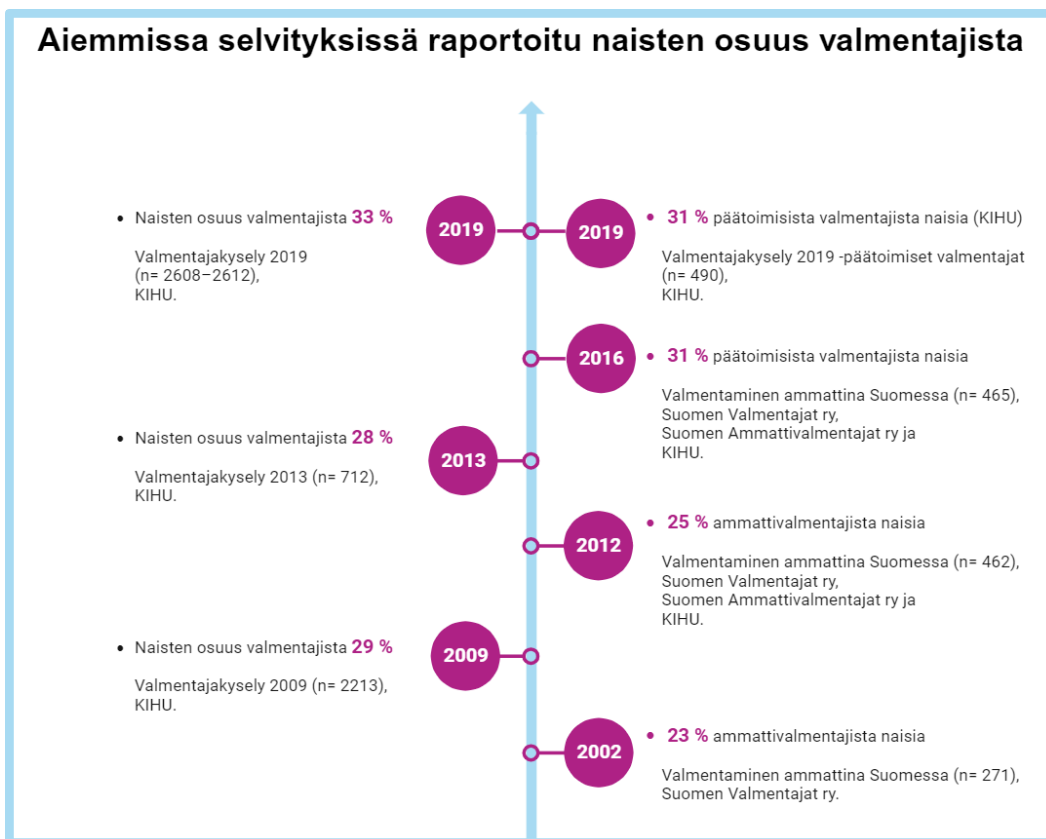
Valmentaa kuin nainen -hanke on saanut vuosien varrella huomiota ja arvostusta niin kansallisesti että kansainvälisesti. Hankkeelle on myönnetty muun muassa Opetus- ja kulttuuriministeriön Piikkarit-palkinto vuosina 2016 ja 2021 (pääpalkinto). Kansainvälisesti hanketta on esitelty esimerkiksi valmentajuuden maailmanjärjestö ICCE:n (International Council for Coaching Excellence) maailmankonferensseissa vuosina 2015, 2017, 2019 ja 2021 sekä IWG:n maailmankonferenssissa 2018. IWG:n maailmankonferenssissa 2018 Botswanassa hanke sai myös Success Story -valinnan.

Kansainvälisen Olympiakomitean (KOK) toiminnan piirissä hanke on ollut esimerkkinä valmennuksen tasa-arvon edistämistekona. Sen lisäksi, että hankkeet ovat edenneet kohti tavoitteitaan, hanketyön ohessa ne ovat tuoneet tietotaitoa valmennuksen tasa-arvosta Suomen Valmentajat ry:n toimintaan. Kymmenvuotisen Valmentaa kuin nainen -hankekokonaisuuden periaatteena on ollut laaja yhteistyö, joten eri hankkeiden ja niiden sisältämien toimenpiteiden toteutumista on tukenut laaja asiantuntija-, yhteistyö- ja taustatahojen verkko.

2 HANKKEEN TARPEEN PERUSTEITA

Valmentaa kuin nainen -hankkeen tarve ja hanketyön jatkamisen peruste on ollut valmentajien tasa-arvotyön edistämisen vaatimat erityiset toimenpiteet ja pitkäjänteinen työ. Naiset olivat ennen hankkeen alkua ja ovat edelleen aliedustettuina valmennuksessa, etenkin huipputasolla. Valmentajina toimivien naisten määrä on huomattavasti pienempi verrattuna valmentavien miesten määrään. Kuvaan 2 on koottuna aiemmissa suomalaisissa selvityksissä raportoituja naisten osuuksia valmentajista. Vuonna 2019 naisten osuus kaikista valmentajista Suomessa oli KIHU:n valmentajakyselyn mukaan noin kolmasosa kaikista valmentajista. Osuus oli kasvanut vuoden 2009 valmentajakyselystä kymmenessä vuodessa vain neljällä prosentilla. Päätoimisena työhön valmentavien eli ammatti-valmentajien osuus on eri selvitysten perusteella noussut neljäsosasta melko lähelle kolmasosaa vuosien 2012 ja 2019 välillä. Valmennuksen parissa toimivien naisten vähäinen määrä ei rajoitu vain Suomen tasolle, vaan naisten määrä valmentajina on vähäinen myös kansainvälisesti (Griffin 2015). Kuvaan 3 on koottu Kansainvälisen Olympiakomitean raportoimia naisten osuuksia valmentajista eri kesä- ja talviolympialaisissa.

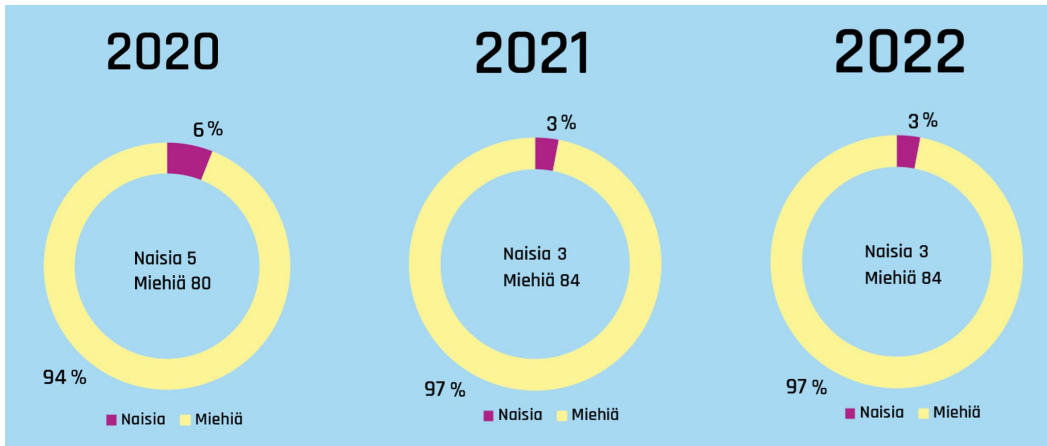
KUVA 2. Aiemmissa selvityksissä raportoitu naisten osuus valmentajista Suomessa.

Valmentaa kuin nainen 10 vuotta

KUVA 3. Naisten osuudet eri Olympialaisten valmentajista Kansainvälisen Olympiakomitean raportoinnin perusteella.

Kansainvälisellä huipputasolla valmentavien naisten määrä on Suomessa edelleen erittäin vähäinen. Tämä ilmenee esimerkiksi Suomen Olympiakomitean vuosikertomuksissa raportoiduista toimintaa kuvaavista luvuista. Kuvassa 4 on havainnollistettu valmentaja-apurahojen jakautuminen naisten ja miesten kesken viimeisimpinä vuosina. Apurahaa voivat saada ne valmentajat, joiden valmentavalle valtio on myöntänyt urheilijoiden valmennus- ja harjoitteluapurahaa. Urheilijoiden valmennus- ja harjoitteluapurahaa voivat saada kansainvälisissä arvokisoissa menestyneet tai tulos- ja menestyskehitystä kansainvälisellä tasolla osoittaneet urheilijat. Tästä syystä apurahaa saaneiden valmentajien prosentuaalinen jakautuminen naisten ja miesten välillä osoittaa huipputasolla valmentavien naisten määrän olevan erittäin marginaalinen. Valmentaja-apurahojen jakautuminen sukupuolittain ei kuvaa naisten valmennuspositioiden nykytilannetta esimerkiksi joukkuelajeissa.

KUVA 4. Valtion valmentaja-apurahojen jakautuminen naisille ja miehille 2020-2022.

KIHU:n selvityksessä Maarit Nieminen kokosi ensimmäisen palloilulajien Valmentaa kuin nainen -hankekauden raporttiin katsauksen valmentavien naisten tilanteesta. Niemisen koosteen perusteella tähän raporttiin on nostettu esiin hankkeen tarpeen perusteita. Ensimmäisen Valmentaa kuin nainen -hankkeen, eli palloilulajien hankkeen merkityksellisyyttä korosti erityisesti se, että KIHU:n vuoden 2009 valmentajakyselyn (Blomqvist ym. 2011) ja Kärmeniemen (2012) selvityksen *Valmentaminen ammattina Suomessa 2012* aineistojen perusteella selvisi suomalaisten ammatikseen valmentavien naisten osuuden olevan huomattavasti pienempi joukkuelajeissa kuin yksilölajeissa. KIHU:n valmentajakyselyn vastaajat koostuvat hyvin eritasoisista ohjaajista ja valmentajista, kun taas Kärmeniemen selvityksessä keskityttiin ammattivalmentajiin.

KIHU:n kyselyn perusteella kaikista kyselyyn vastanneista valmentavista naisista prosentuaalisesti lähes sama määrä valmentaa yksilölajeissa/-lajissa (44 %) ja joukkuelajeissa/-lajissa (42 %). Kärmeniemen selvityksessä puolestaan selviää, että kaikista ammattivalmentajina toimivista naisista 83 % valmentaa yksilölajeissa. Tämän perusteella Valmentaa kuin nainen palloilulajeissa ensimmäisen hankekauden raporttiin katsauksen naisten valmennustehtävien tilanteesta koonnut Nieminen (KIHU) teki johtopäätöksen, että ohjaajasta valmentajaksi eteneminen on haasteellisempaa joukkuelajeissa yksilölajeihin verrattuna. Nieminen esitti kysymyksen katsauksessaan: *”Mitä pitäisi tehdä, jotta joukkuelajien naisohjaajista saataisiin myös naisvalmentajia?”*.

Naisten ja miesten tasa-arvosta on säädetty Suomen laissa tasa-arvolaille. Sukupuoleen, sukupuoli-identiteettiin ja sukupuolen ilmaisuun liittyvä syrjintä on kiellettyä ja sitä tulee ennaltaehkäistä tasa-arvolain nimissä. Lain peruste on myös edistää naisten asemaa erityisesti työelämässä. (Lehtonen ym. 2022.) Urheilussa ja erityisesti valmennuksessa naisten ja miesten välinen tasa-arvo ei vielä toteudu. Tätä tosiasiaa ilmentävät edellä kuvatut prosenttiluvut naisten osuudesta valmentajina ja vaativampiin valmennustehtäviin siirtymisen yhteydessä nähtävä urapolulta ”putoaminen”. Naisten asemaa urheilussa ja valmennuksessa edistävälle suunnitelmalliselle ja pitkäjänteiselle työlle on vankat perusteet.

Valmentaa kuin nainen 10 vuotta

Suomen laissa säädetyn liikuntalain yksi seitsemästä lähtökohdasta on tasa-arvo. Kaikkien liikuntaa edistävien järjestöjen ja lajiliittojen kelpoisuutta saada valtionavustusta toimintansa tueksi arvioidaan muun muassa sen perusteella, miten järjestö tai lajiliitto edistää yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa. Liikuntajärjestöille ja lajiliitoille myönnettävän valtionavustuksen jakokriteerit velvoittavat nykyään sukupuolten tasa-arvo ja yhdenvertaisuusohjelmaa, joka muodostuu tavoite-, toimenpide- ja seuranta-kuvauksista. (Lehtonen ym. 2022.) Valmentaa kuin nainen -hanke on todettu kymmenen vuoden aikana tehokkaaksi tavaksi edistää valmentavien naisten asemaa ja valmennuksen tasa-arvoa. Näin ollen hankelajiliitot ovat pystyneet hyödyntämään Valmentaa kuin nainen -hankkeen toimintaa myös osana lajiliiton sukupuolten tasa-arvo ja yhdenvertaisuusohjelmaa.

KUVA 5. Tunnelmia Valmentaa kuin nainen palloilulajeissa -hankkeen kolmannen hankekauden kommentaattori-koulutuksesta.

3 PÄÄTULOKSET

Tässä luvussa käydään läpi keskeisimpiä hankkeiden aikana saavutettuja tuloksia. Valmentaa kuin nainen -hankekokonaisuudessa on kymmenen vuoden aikana onnistuttu luomaan toimenpiteitä valmentajiksi ryhtyvien ja valmentajina toimivien naisten tukemiseksi. Hankkeisiin osallistuneet lajiliitot sekä toimenpiteissä mukana olleet valmentavat naiset ovat todistaneet, että kohdennetuille toimenpiteille on tarvetta suomalaisessa urheilujärjestelmässä. Hanketyön avulla on onnistuttu edistämään suomalaisen urheilun ja valmennuksen tasa-arvoa oikeaan suuntaan monella eri sektorilla. Kuva 6 havainnollistaa palloilulajien hankekausien sekä kamppailulajien hankkeen päätuloksia.

KUVA 6. Valmentaa kuin nainen palloilulajeissa ja -kamppailulajeissa -hankkeiden päätulosten yhteenveto.

Valmentaa kuin nainen 10 vuotta

Valmentaa kuin nainen -hankkeen tavoitteiden näkökulmasta määrälliset muutokset, joita esimerkiksi palloilulajien hankkeessa pääsarjatason valmennuksessa aktiivisimmissa hankelajeissa saavutettiin, ovat tärkeä askel eteenpäin. Pääsarjatasolla valmentavien naisten määrä aktiivisimmissa hankelajeissa ringetessä, jääkiekossa ja jalkapallossa oli vuonna 2015 laskettavissa yhden käden sormilla. Hankkeen edetessä vuoteen 2019 mennessä ringetessä naisten määrä pääsarjatason valmentajissa kasvoi neljästä kuuteentoista, jääkiekossa viidestä kymmeneen ja jalkapallossa kahdesta kuuteen valmentajaan. Varsinkin prosentuaalisesti valmentajamäärän edellä mainittu muutos on siis erittäin merkittävä, mutta todellisuudessa naisten lukumäärä ja osuus on kuitenkin edelleen huomattavan pieni suhteessa miehiin esimerkiksi pääsarjatason valmentajina palloilulajeissa.

Suomen Valmentajien koordinoimassa monilajisessa hankkeessa saatiin kustannustehokkaasti paljon aikaiseksi. Palloilulajien ja kamppailulajien hankkeissa aktiivisesti hankkeen toimenpiteisiin osallistuneet lajiliitot hyötyivät eniten. Lajiliiton nimeämän yhteyshenkilön aktiivisuus ja hänen saamansa tuki lajiliitoltaan olivat merkittävässä roolissa hankkeen lajikohtaisessa edistymisessä ja toimenpiteiden lajikohtaisissa osallistujamäärissä. Kamppailulajien hankkeeseen mukaan tullut hanketyöntekijä teki sujuvammaksi toimenpiteiden organisoinnin ja tiedottamisen oikea-aikaisuuden. Kuitenkin monissa toimenpiteissä lopullinen vastuu tiedottamisesta ja osallistujien rekrytoinnista riippui lajiliiton aktiivisuudesta. Kaiken kaikkiaan palloilulajien sekä kamppailulajien Valmentaa kuin nainen -hanke sai aikaan niin sanotun lumipalloeftin, jossa hankkeen parissa tehdyt toimenpiteet ovat kannustaneet lajikohtaisiin valmentavien naisten hankkeisiin. Aktiivinen lajikohtainen toiminta valmentajien tasa-arvon edistämiseksi on äärimmäisen tärkeää, jotta suomalaisessa urheilukulttuurissa tarvittava edistys ja muutos on ylipäättään mahdollista.

4 HANKETIIVISTELMÄ

- Valmentaa kuin nainen palloilulajeissa (kolme hankekautta 2013–2019 välillä)

Projektin alussa ja hankkeen toiminnan suunnittelussa keskeisinä kysymyksinä olivat:

- miten saada lajeihin lisää naisvalmentajia ja muita naistoimijoita ja
- miten tukea jo valmennuksessa mukana olevia naisia.

Näihin kysymyksiin lähdettiin hakemaan ratkaisuja hankkeen toiminnan ja toimenpiteiden suunnittelulla ja käynnistämällä. Valmentaa kuin nainen palloilulajeissa –hankkeen avulla kehitettiin toimintatapoja, joiden avulla palloilulajeissa saataisiin entiset naisurheilijat takaisin urheilun piiriin. Näitä olivat esimerkiksi verkostoitumistapaamiset ja aktiivinen henkilökohtainen kysyminen. Lisäksi tavoitteena oli saada nykyiset pelaajat jatkamaan lajeissaan myös uransa päättymisen jälkeen. Näiden tukimuodoiksi valikoitui mm. Urheilijasta valmentajaksi -koulutus ja mentorointi. Kohderyhmään lukeutuivat etenkin naispalloilijat, palloiluseurat, lajiliitot ja kansainväliset lajiliitot. Hankkeen toimenpiteet toimivat malleina myös muille lajeille ja koko suomalaisen liikunnan ja urheilun toimintakentälle. Palloilulajien hankkeelle asetettiin koko hanketta, mutta kuitenkin lähtökohtaisesti ensimmäistä hankekautta ajatellen viisi tavoitetta:

1. Lisätä halukkuutta entisillä urheilijoilla jatkaa urheilu-uraa valmentajana ja sitä kautta lisätä naisvalmentajien määrää joukkuelajeissa.
2. Lisätä halukkuutta entisillä urheilijoilla jatkaa urheilu-uraa seura- ja liittotason tehtävissä.
3. Tukea nykyisiä naisvalmentajia urallaan.
4. Valmentajiksi siirtyvien osaamisen kehittäminen ja valmentajapolun selkiyttäminen mentoroinnin avulla.
5. Naisvalmentamiseen ja naisten muuhun toimintaan lajien parissa liittyvien erityispiirteiden tunnistaminen ja tutkimustiedon hyödyntäminen sekä lisääminen.

Hankkeen konkreettisista tuotoksista luotiin monipuolinen lista erilaisia koulutuksia, verkostoitumista tukevia tapahtumia ja tietoisuuden lisääntymistä hankkeesta. Hankkeen avulla tavoiteltiin naisten prosentuaalisen osuuden nousua 30 %:iin kaikista valmentajakoulutetuista ja koulutettujen mentoreiden määrän lisääntymistä. Hankkeella autettiin ja edistettiin valmennuksesta innostuneita naisia löytämään kiinnostavia ja heille sopivia valmennustehtäviä. Hankkeen aloitteesta järjestetyt mentorointiprosessit, urheilijasta valmentajaksi (URVA)-koulutukset ja lajien järjestämät räätälöidyt koulutukset auttoivat naisvalmentajia jatkamaan ja menestymään valmentajaurillaan. Lajikohtaisten, alueellisten ja seurakohtaisten tapaamisten tavoitteena oli koota valmentajat yhteen voimaannuttaviin tapaamisiin, joiden kautta muodostuisi valmentajaverkostoja valmentajiksi ryhtyvien naisten tueksi. Verkostoitumista tavoiteltiin myös huipputasolla valmentavien naisten välillä. Hankkeen kaikkia tavoitteita ei ollut mahdollista saavuttaa heti hanketyön toiminnan alkuvaiheilla, joten hankkeelle asetettiin myös tavoite pitkän aikavälin vaikuttavuuden seurannasta naisten osallistumisen kasvun ja naisvalmentajien kehittämisen seurannan osalta viideksi vuodeksi eteenpäin.

KUVA 7. Tunnelmia mentorointiryhmästä.

4.1 Ensimmäinen hankekausi 2013–2015

Ensimmäisestä hankekaudesta alkaen lähestymistapa oli se, että naispelaajien osaaminen saadaan hyödynnettyä lajissa ja naispelaajat innostuvat ottamaan vastuuta valmentamisesta omassa lajissaan. Tavoitteena oli myös lisätä naisten osallistumista aktiivisemmin muihinkin seura- ja liittotason kansallisiin ja kansainvälisiin tehtäviin. Näiden tavoitteiden saavuttamiseksi todettiin tarve rohkaisulle ja roolimalleille sekä käytännön toimintamalleille lajien tueksi. Taulukossa 1 on listattu hankkeen toteutuneet toimenpiteet. Ensimmäisellä hankekaudella toimenpiteitä suunniteltiin ja kehitettiin hankkeen päätavoitteiden (ks. kuva 1) näkökulmasta.

Vuoden 2015 loppuun mennessä hankkeeseen oli palloilulajeista liittyneet jalkapallo, käsipallo, ringette, salibandy, jääkiekko, amerikkalainen jalkapallo, pesäpallo, koripallo, lentopallo ja VAU:n alaiset vammaisurheilun palloilulajit. Taustahoina mukana olivat Suomen Ammattivalmentajat SAVAL ja Valo (2017 alusta Suomen Olympiakomitea). Hanke eteni tavoitteidensa mukaisesti, mutta seurakenttää ei tavoitettu vielä riittävästi ensimmäisellä hankekaudella. Seurakentän tavoittaminen jäi tulevan hankekauden keskeiseksi toimeksi, jotta seurojen mahdollisuus rekrytoida uusia toimijoita toimintaansa helpottuisi.

TAULUKKO 1. Palloilulajien ensimmäisen hankekauden toimenpiteet.

-
- Lajikohtaiset tapaamiset (ts. lajitapaamiset).
 - Alueelliset tapaamiset (ts. alueelliset verkostotapaamiset, yhteiset tapaamiset).
 - IWG:n ja ICCE:n maailmankonferensseihin osallistumisen tukeminen hankerahoituksella.
 - Mentorikoulutus (ts. lajimentorikoulutus).
 - URVA-koulutus.
 - SCORE-valmennuspäivä hankeyhteistyönä (Valmentaa kuin nainen -hankkeen ja Erasmus+ SCORE-hankkeen yhteistyö).
 - Kysely, jonka tavoitteena oli pureutua erityisesti palloilulajien kansallisen huipputason tilanteeseen naisten osuudesta valmennuksessa sekä muissa lajin tehtävissä.
 - Hankkeen viestintä- ja näkyvyystyö.
 - Opinnäytetyö, joka kantaa nimeä:
 - ”Siirtymä naisurheilijasta valmentajaksi: Urheilu-uran jälkeen valmentajana tai muuna toimijana lajin parissa jatkamiseen vaikuttavat tekijät”
 - Lajikohtaiset toimet, kuten esimerkiksi:
 - lajien oma viestintä ja verkostoitumisfoorumeja/-ryhmiä,
 - naisvalmentajien/mentoreiden suorahaku,
 - erilaiset seminaarit ja tapahtumat,
 - palloliiton Naiset jalkapallojohtajina -koulutus,
 - jääkiekkoliiton nais- ja tyttövalmentajien valmentajakoulutukset sekä nais- ja tyttökiekon kehittämisseminaari,
 - ringetteliiton valmentajajyhdistyksen perustaminen,
 - salibandyliiton Tyttö- ja naissalibandyseminaari naisten MM-kisojen yhteydessä Tampereella sekä
 - yleisesti lajien naisvalmentajien tukeminen.
-

Palloilulajien ensimmäisellä hankekaudella käynnistynyt toiminta ja siitä tehdyt havainnot olivat tärkeitä merkkejä hankkeen toimenpiteiden hyödyistä ja kehitystarpeista. Hankekausi oli edelläkävijä kokeilukulttuurin edistämässä, sillä uusia toimintatapoja lähdettiin kokeilemaan rohkeasti. Uusia toimintatapoja hiottiin ja mallinnettiin yli lajirajojen kerättyjen kokemusten kautta. Tulokset olivat enemmän laadullisia kuin määrällisiä ja kuvasivat hankkeen onnistunutta alkua.

Valmentaa kuin nainen 10 vuotta

4.1.1 Ensimmäisen hankekauden tulokset

Ensimmäiset onnistumiset: tapaamiset, verkostot ja tasa-arvotoimet lajeissa.

Palloilulajit lähtivät aktiivisesti mukaan hankkeeseen rakentamaan toimia yhteistyössä yli lajirajojen. Mukana olivat jalkapallo, käsipallo, ringette, salibandy, jääkiekko, amerikkalainen jalkapallo, pesäpallo, koripallo, lentopallo ja vammaisurheilun palloilulajit. Ensimmäisen hankekauden tärkeä konkreettinen onnistuminen oli, että osallistumisesta hankkeeseen ilmeni kysyntää monien hankelajien seuratasolta. Hankkeen tapaamisten ja esittelyjen (kuva 8) kautta saatiin kerättyä ja voimaannutettua laaja verkosto toimijoita edistämään tasa-arvoa niin valmennuksessa kuin muissakin urheilun tehtävissä. Hanketta esiteltiin laajasti niin kansallisesti kuin kansainvälisesti.

MERKITTÄVIMMÄT HANKE-ESITTELYT:

1. IWG maailmankonferenssi 12.-15.6.2014.
2. LiikunNaiset-verkoston tapaaminen 6.3.2015.
3. ICCE:n maailmankonferenssi 23.-25.8.2015.
4. Tyttö- ja naissalibandyseminaari naisten salibandyn MM-kisojen yhteydessä Tampereella 5.12.2015.

KUVA 8. Merkittävimmät hanke-esittelyt ensimmäisen hankekauden aikana.

Tasa-arvon edistämistyötä tekevä verkosto sisälsi lajeissa aktiivisesti toimivia liittotason ja seurojen henkilöitä, valmentajia, potentiaalisia valmentajia, urheilijoita, kansainvälisiä kontakteja sekä sosiaalisen median seuraajia. Verkostoja muodostui hankkeen toiminnan ansiosta niin lajien sisäisesti kuin lajirajojen yli. Kotimaan toimissa mukana olleiden henkilöiden määrä verkostossa oli ensimmäisellä hankekaudella arvioilta noin 500, kansainvälisiä kontakteja syntyi noin 30 ja Facebookissa seuraajia oli noin 800 (sisältäen kotimaan toimissa mukana olleita).

KUVA 9. Ammattivalmentajien kansainvälisen liiton (ICCE:n) maailmankonferenssiin osallistuneita Heinolan Vierumäellä. Valmentaa kuin nainen -hanke esiteltiin kansainväliselle yleisölle konferenssissa.

Ensimmäinen hankekausi nosti tasa-arvoasiat konkreettisiksi toimenpiteiksi mukana oleviin lajeihin. Esimerkiksi salibandyliitossa hankkeen huipennus oli Tyttö- ja naissalibandyseminaari naisten MM-kisojen yhteydessä 5.12.2015 Tampereella. Seminaariin oli kutsuttu Salibandyliiton jäsenseuroista niitä, joilla jo oli tyttö- ja naistoimintaa ja niitä, jotka vasta olivat suunnittelemassa toiminnan aloittamista. Lisäksi mukaan oli kutsuttu Respect-ryhmä ja Valmentaa kuin nainen-hankkeen kautta muiden lajiliittojen edustajia. Hankkeen toimintojen ansiosta tasa-arvotoimia kirjattiin lukuisissa hankelajeissa tuleviin toimintasuunnitelmiin ja strategiatasolle. Tiedolla johtaminen hankkeessa ja laajemmin tasa-arvoasioissa helpottui kerätyn tiedon kautta. Hanke oli laajasti esillä urheilun sisällä sekä kansallisesti että kansainvälisesti. Se loi uusia näkökulmia niin tasa-arvosta, valmennuksesta kuin johtajuudesta käytäviin keskusteluihin. Kuva 10 kertoo ensimmäisen hankekauden keskeisten toimien tuloksia ja tuleville hankekausille tehdyistä tulevaisuudensuunnitelmista.

Mentoroinnin rooli korostui tukityökaluna		Koulutustoiminta - lisää toimijoita ja osaamista
Mentorointi valittiin hankkeen alusta alkaen työkaluksi valmentajien tukemisessa.		Suomen Valmentajat, hankelajit ja Olympiakomitea räätälöivät URVA-koulutuksen palloilulajien naispelaajille.
Hankelajeilla oli mahdollisuus kouluttaa mentorikoulutuksessa yksi lajimentori hankkeen kustantamana.		<ul style="list-style-type: none"> • Osallistumismaksua tuettiin. • Koulutuksen aloitti 17 naispelaajaa seitsemästä eri lajista.
<ul style="list-style-type: none"> • Yhteensä 5 henkilöä koulutettiin neljästä lajista (ringette, jalkapallo, amerikkalainen jalkapallo ja jääkiekko). 		Ringetessä järjestettiin hankkeen tukemana oma Pelaajasta valmentajaksi -koulutus entisille ja nykyisille pelaajille, johon osallistui 12 naista.
Mentorointiryhmät, joita käynnistyi jalkapallossa, ringetessä ja jääkiekossa, olivat osallistujille edistystä valmentajauralla.		Naiset jalkapallojohtajina -koulutus järjestettiin ensimmäisen kerran ja osallistujia kertyi 20.
<ul style="list-style-type: none"> • Jalkapallossa jokainen mentoroitava pääsi vuoden aikana mukaan mm. maajoukkue-tason kansainvälisiin tapahtumiin. 		Kansainvälinen tietoisuus ja hankeyhteistyö
Alueelliset- ja lajitapaamiset		Tuettiin maailmankonferensseihin osallistumista seuraavasti:
Alueellisia tapaamisia järjestettiin 4.		<ul style="list-style-type: none"> • IWG→ 50 % maksusta/ kaksi henkilöä / laji (yht. 14 hlö) ja • ICCE→ 100 % maksusta / yksi valmentaja / laji (yht. 8 hlö).
<ul style="list-style-type: none"> • Helsinki, Tampere, Turku ja Jyväskylä. • Tapaamisia päätettiin jatkaa tulevilla hankekausilla. 		Kansainvälinen hankeyhteistyö Erasmus+ SCORE-hankkeen kanssa.
Lajitapaamisia (määrä) järjestettiin salibandyssä (2), ringetessä (2), jääkiekossa (3), jalkapallossa (2), VAUssa (1), amerikkalaisessa jalkapallossa (2) ja pesäpallossa (1).		<ul style="list-style-type: none"> • Toiselle hankekaudelle suunniteltiin SCORE-valmennuspäivä, jossa kehitetään suunnitelmalliseen tasa-arvon edistämiseen liittyviä teemoja.
<ul style="list-style-type: none"> • Lajitapaamisia päätettiin jatkaa ja jatkojalostaa. 		

KUVA 10. Palloilulajien ensimmäisen hankekauden tuloksia ja tulevaisuuden suunnitelmia.

Lajikysely

Valmentaa kuin nainen -hankkeessa toteutettiin vuonna 2014 16 lajiliitolle lähetetty sähköinen kysely. Kyselyn tavoitteena oli pureutua erityisesti palloilulajien kansallisen huipputason tilanteeseen naisten osuudesta valmennukseen tai muihin lajin tehtäviin. Kyselyssä selvitettiin lajiliittojen nais- ja mieharrastajien, toimihenkilöiden, tuomareiden ja joukkueiden määriä. Kysely tehtiin sähköisenä Webropol-palvelun kautta ja vastaukset saatiin 11 lajiliiton edustajilta, tosin osittain vasta vuonna 2015. Kyselyyn vastasivat Suomen Palloliitto, Suomen Salibandyliitto, Suomen Curlingliitto, Suomen Käsipalloliitto, Suomen Jääpalloliitto, Suomen Amerikkalaisen Jalkapallon Liitto, Suomen Jääkiekkoliitto, Suomen Ringetteliitto, Suomen Pesäpalloliitto, Suomen Koripalloliitto sekä Suomen Vammaisurheilu ja Liikunta VAU.

Kyselyn vastauksissa oli havaittavissa joitakin puutteita, joten tuloksiin suhtauduttiin tietyllä varauksella. Täydentäviä tietoja ei kuitenkaan aikaresurssien puitteissa ollut mahdollista kerätä. Kyselyn tuloksia yleisesti tarkasteltaessa voidaan todeta poikien ja miesten muodostavan enemmistön sekä urheilun harrastajina, että lajiliittojen eri tehtävissä. Alle 19-vuotiaat tytöt muodostava kuitenkin vähintään 40 % harrastajista koripallossa, pesäpallossa, käsipallossa, curlingissa ja VAU:ssa. Näiden lajien osalta ainakin nuorissa on potentiaalia naistoimijoiden määrän kasvattamiseen. Toisaalta taas amerikkalainen jalkapallo ja käsipallo olivat onnistuneet kasvattamaan naisharrastajamääriään alle 19-vuotiaista aikuisiin siirryttäessä. Lajin parissa toimivat osaavat luultavasti antaa selityksen tälle kehitykselle. Samalla voi pohtia aikuisten harrastajien rekrytointia lajin muihin tehtäviin.

Naiset valmentajina ja muina toimihenkilöinä (joukkueenjohtajat, huoltajat, lääkärit, fysioterapeutit) olivat kohtuullisen hyvin edustettuina naisten maajoukkueissa. Miesten maajoukkueiden eri tehtävissä toimi sen sijaan toimi ainoastaan yksittäisiä naisia. Naisten kansallisen tason edustusjoukkueissa ja tyttöjen alue-, piiri-, ja liittotasojen edustusjoukkueissa naisia on lähes 40 % kaikista toimijoista. Poikien puolella joukkueen toimihenkilöiden tehtävissä toimii vain yksittäisiä naisia. Naistoimijoita on siis jo kohtuullisesti mukana naisten ja tyttöjen joukkueiden eri tehtävissä. Naistoimijoiden määrän kasvattamisen ohella voisi olla hyvä miettiä toimenpiteitä, joilla jo mukana olevat naiset saisi sitoutettua toimintaan ja samalla kasvattamaan kokemusta sekä toimimaan esimerkkinä nuoremmille tytöille ja muille naisille.

Opinnäytetyö

Hankkeessa teetettiin opinnäytetyö ”Siirtymä naisurheilijasta valmentajaksi: Urheilu-uran jälkeen valmentajana tai muuna toimijana lajin parissa jatkamiseen vaikuttavat tekijät”. Opinnäytteen on tehnyt Reda Oulmane Haaga-Helian Vierumäen yksikön Liikunnan ja vapaa-ajan koulutusohjelmaan keväällä 2015. Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää uransa päättäneiden naisurheilijoiden motiiveja jatkaa tai olla jatkamatta lajinsa parissa valmentajana tai muuna toimijana. Kerättyjen tietojen avulla kehitettiin Valmentaa kuin nainen -hanketta, jonka yksi keskeinen päämäärä on naistoimijoiden määrän kasvattaminen urheilun työkentän eri tehtävissä. Lisäksi tutkimuksen avulla tuotettiin toimintaehdotuksia naisten valmentajuuden ja toimijuuden edistämiseksi. Työ toteutettiin toimeksiantona Suomen Valmentajat ry:lle, joka oli keskeisessä roolissa mukana Valmentaa kuin nainen -hankkeessa. Tutkimuksen tulokset viittasivat seuraaviin havaintoihin:

- valmentajan osaamis- ja panostusvaatimukset eivät kohdanneet työstä saatavia hyötyjä,
- valmentajuus koettiin tutkimuksen perusteella itsestä kaukaiseksi asiaksi,
- omia osaamispuutteita valmentajana toimimiseksi tunnistettiin,
- epävarmuutta lisäsivät ennen kaikkea työn heikko palkkaus ja vapaa-ajan vähentyminen, ja naisten suuremmaksi koettu vastuu perheestä sekä
- urheilun työkentän tehtäviä tulisi tuoda esille jo urheilu-uran aikana konkreettisella tasolla, panostaa työllistymispolkujen houkuttelevuuteen sekä nostaa esille selkeitä naisroolimalleja.

KUVA 11. Ryhmäkuva palloilulajien naispelaajille räätälöidystä URVA-koulutuksesta.

4.2 Toinen hankekausi 2016-2017

Palloilulajien toiselle hankekaudelle jatkettiin ensimmäisellä hankekaudella mukaan tulleiden lajiliittojen ja taustahojen kanssa. Ensimmäisen hankekauden aikana kehitettyjen ja pilotoitujen toimenpiteiden perusteella toisen hankekauden toimenpiteiksi valittiin ja toteutettiin taulukossa 2 listatut toimenpiteet. Valmentaa kuin nainen palloilulajeissa -hankkeen toiselle rahoituskaudelle ajoittui myös ministeriön vaade yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelmien teosta urheilujärjestöille. Toisen hankekauden tavoitteet olivat:

1. Lisätä halukkuutta entisillä urheilijoilla jatkaa urheilu-uraa valmentajana ja sitä kautta lisätä naisvalmentajien määrää joukkuelajeissa.
2. Lisätä halukkuutta entisillä urheilijoilla jatkaa urheilu-uraa seura- ja liittotason tehtävissä.
3. Tukea nykyisiä naisvalmentajia urallaan.
4. Valmentajiksi siirtyvien osaamisen kehittäminen ja valmentajapolun selkiyttäminen mentoroinnin avulla.
5. Naisvalmentamiseen ja naisten muuhun toimintaan lajien parissa liittyvien erityispiirteiden tunnistaminen ja tutkimustiedon hyödyntäminen sekä lisääminen.

TAULUKKO 2. Palloilulajien toisen hankekauden toimenpiteet.

-
- Mentarikoulutus (ts. lajimentarikoulutus).
 - Lajien omat mentorointiryhmät (ts. mentorointiohjelmat).
 - Monilajiset mentorointiryhmät (ts. mentorointiohjelmat).
 - Lajikohtaiset tapaamiset.
 - Naisjohtajakoulutus
(Naiset jalkapallojohtajina sekä kahden naisen osallistuminen Nordic International Leadership Education -koulutukseen).
 - Huippuvalmentajatapaamiset.
 - Alueelliset tapaamiset (ts. alueelliset verkostotapaamiset, yhteiset tapaamiset).
 - Seurailtojen pilotointi.
 - URVA-koulutukset ja lajien omat koulutukset.
 - Hankevastaavien tapaamiset.
 - Hankkeen arviointi.
 - Tutkimustiedon lisääminen
(Asiantuntija-apua kahteen pro gradu -tutkielmaan, jotka kantavat nimiä:
 - *Finnish female coaches' career development and perceptions: a case study of six Finnish female coaches ja*
 - *Career narratives of Finnish women in sport leadership positions*).
 - Hankkeen esittelyt, viestintä ja yhteistyö.
-

Hanke eteni toisella rahoituskaudella tavoitteidensa mukaisesti. Useat toimet saivat pysyvää jalansijaa etenkin aktiivisimmissa lajeissa. Muun muassa mentorointiprosessien määrä kohosi merkittäväksi ja huippuvalmentajien tapaamiset onnistuivat. Hankkeessa tuotiin esiin useita menestyneitä naisvalmentajia roolimalleiksi muille naisille. Lajiliittojen yhdenvertaisuus ja tasa-arvosuunnitelmien projekti antoi konkretiaa hankkeessa mukana olevien suunnitelmiin ja niiden toteuttamiseen. Hankkeen piirissä koetaan, että hanke on ollut yksi osatekijä siihen, että liikunnan ja urheilun tasa-arvo on kehittynyt viime vuosina. Hanke sai Piikkarit-palkinnon vuonna 2016. Palkinto otettiin suurella ilolla vastaan hankkeessa mukana olleiden keskuudessa ja se antoi lisämotivaatiota jatkotoimiin. Palkintoraha jaettiin vuonna 2017 hanketahojen kesken aktiivisuusperusteisesti käytettäväksi hankkeen tavoitteita tukevaan toimintaan.

4.2.1. Toisen hankekauden tulokset

Naisvalmentajien tukeminen

Toisen hankekauden aikana hankkeen mentorointikulttuuri vahvistui entisestään. Mentorointiryhmien ja sitä kautta mentorointiin osallistujien määrä kasvoi hankkeen toisella kaudella huomattavasti. Mentoroinnin oli todettu olevan hyvä tapa naisvalmentajien tukemisessa. Tämä oli erittäin positiivinen tulos, koska mentorointi on valittu vahvasti valmentajina toimivien naisten kehittymisen tukityökaluksi hankkeessa.

Hankkeen ensimmäisellä rahoituskaudella syntynyt idea hankelajien huippuvalmentajien yhteen kutsumisesta. Maajoukkue- ja pääsarjatason naisvalmentajille kohdistettuja tapaamisia toteutettiin ja palautteen mukaan niissä onnistuttiin. Vertaisverkostoitumisen uskottiin auttavan näitä lajien huippuvalmentajia urallaan niin menestyksen kuin uran jatkuvuudenkin suhteen. Useat naiset osallistuivat hankkeen toimiin saaden niistä vahvistusta valmentajan poluilleen. Etenkin Urheilijasta valmentajaksi -koulutukset ja Huippuvalmentajien tapaamiset auttoivat oman valmentajuuden löytämisessä sekä ottamaan askeleita eteenpäin aiempaa vaativampiin valmennustehtäviin. Mentorointiin, koulutustoimintaan ja tapaamisiin liittyviä tuloksia kerrotaan tarkemmin kuvassa 12.

Alueellisen verkostoitumisen tarpeen herääminen

Hankkeen alueellisissa tapaamisissa ja mentorointiryhmissä heräsi tarve eri palloilulajien valmentajien yhteisten verkostojen rakentamiseen. Pääasiassa nämä verkostot olivat alkaneet rakentua naisvalmentajien välille, mutta myös naisten ja tyttöjen valmentajina mukana olleita miehiä oli verkostoista kiinnostuneita. Hanke oli käynnistämässä verkostojen syntyä, mutta pitää hyvänä, että tarve lähti nimenomaan osallistujilta ts. alueilta sisältäpäin. Hanke otti tavoitteeksi tukea kehitystä jatkossakin.

Koulutustoiminta	Mentorointi -vahva tukityökalu
Edellisellä hankekaudella alkanut ensimmäinen räätälöity URVA-koulutus päättyi 16 palloilulajitaustaisen naisen osalta.	Lajimentoreita koulutettiin 15, eli suunnitelmien mukaisesti.
Toinen räätälöity URVA-koulutus alkoi sekä myös päättyi 10 naisen osalta.	Kaikkiin lajeihin ei edelleenkään saatu koulutettua mentoria, vaikka tämä oli toiveena jo ensimmäisellä hankekaudella.
<ul style="list-style-type: none"> Lisäksi tuettiin 5 naisen osallistumista avoimeen URVA-koulutukseen. Yhdeksässä kymmenestä hankelajista oli toisen hankekauden päätteeksi URVA-koulutuksen suorittaneita tai aloittaneita naisia. 	<p>Mentorointiohjelmia kaikkiaan 14 hankkeen aikana.</p> <ul style="list-style-type: none"> Lajikohtaisten ryhmien vakiintuminen jalkapallossa, ringetessä ja jääkiekossa oli yksi hankkeen suurista onnistumisista. Osa mentorointiohjelmista monilajisia ja alueellisia.
Järjestettiin kaksi Naiset jalkapallojohtajina -koulutusta.	Lajikohtaiset pelaajatapaamiset
Alueelliset- ja huippuvalmentajatapaamiset	Kaikkiaan järjestettiin 5 lajikohtaista pelaajatapaamista.
Alueellisia tapaamisia järjestettiin 7 ja osallistujia niissä oli yhteensä 184.	Tapaamisia ei saatu järjestettyä kaikissa lajeissa.
<ul style="list-style-type: none"> Tarve ja kiinnostus myös palloilulajien yhteiselle nais- ja miesvalmentajien verkostolle heräsi, etenkin naisten ja tyttöjen valmentajina toimivien miesten aloitteesta. 	<ul style="list-style-type: none"> Koripallossa ja käsipallossa järjestettiin ensimmäiset tapaamiset hankkeen aikana. Käsipallossa ja amerikkalaisessa jalkapallossa tapaamisten avulla onnistuttiin sitouttamaan uusia toimijoita hankkeeseen.
Huippuvalmentajatapaamisia suunniteltiin järjestettäväksi yksi, mutta niitä järjestettiin kaksi.	<ul style="list-style-type: none"> Koripallossa ja jalkapallossa tapaamiset lisäsivät hankkeen tunnettuutta, mutta pidempiaikaista sitoutumista ei syntynyt samassa määrin, koska tapaamiset olivat muun tapahtuman yhteydessä.
<ul style="list-style-type: none"> Osallistujia tapaamisissa oli yhteensä 45, joista osa oli samoja. 	

KUVA 12. Toisen hankekauden koulutuksiin, mentorointiin ja tapaamisiin liittyviä tuloksia Valmentaa kuin nainen palloilulajeissa -hankkeessa.

Lajikysely

Hankkeen lajikyselyn mukaan pääsarjatason valmennuksessa oli nähtävissä lajikohtaista kehitystä naisvalmentajien määrässä. Yhteensä 43 naista valmensi hankelajien joukkueita naisten tai miesten pääsarjassa. Vastaava miesvalmentajamäärä oli 342, eli naisvalmentajia oli 12,6 %. Päävalmentajina naisia oli 12 ja he kaikki toimivat naisjoukkueiden päävalmentajina. Koska edelleen naisten osalta puhuttiin vain harvoista henkilöistä ja valmennuksessa oli luonnollista vaihtumaa, niin hankkeen toimet eivät näkyneet merkittävästi kokonaislukujen kehityksessä. Tiedetään kuitenkin, että kehitystä oli tapahtunut lajikohtaisesti esimerkiksi jääkiekossa ja ringetessä. Lisäksi lajikyselyn perusteella maajoukkueiden henkilöstössä naisten osuus oli kasvussa tyttö- ja poikamaajoukkueissa. Tämä oli hieno tulos huomioiden, että hanke oli ollut käynnissä vasta lyhyen ajan.

Hankeyhteistyö ja hankkeen esittelyt

Valmentaa kuin nainen -hanke ja Erasmus+ SCORE-hanke yhdistivät voimansa Suomen Valmentajien ja Olympiakomitean yhteistyönä järjestämän SCORE-valmennuspäivän muodossa. Koulutus pohjautui Sport Coach UK:n tekemään ”työkalupakkiin”, jonka tavoitteena on toimia suunnittelun pohjana niin tietoisuuden, valmentajien rekrytoinnin, osaamisen kehittämisen ja jatkuvuuden varmistamisenkin osalta. Kouluttajana oli Sarah Milner Sport Coach UK:sta. SCORE-hanke vastasi koulutuksen kuluista. Koulutus suunnattiin ensisijaisesti valmentajakouluttajille ja muille lajiliittojen tai seurojen tasa-arvosuunnittelusta vastaaville henkilöille. Koulutukseen osallistui yhteensä 21 henkilöä, joista yhdeksän oli joko Valmentaa kuin nainen -hankkeen lajeista (amerikkalainen jalkapallo, jalkapallo, koripallo) tai muista hanketahoista (Olympiakomitea ja Suomen Valmentajat).

Hanke ilmoittautui mukaan Naisjärjestöjen Keskusliiton ja Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan organisoimaan 100-tasa-arvotekoa -hankkeeseen, joka liittyi Suomen 100-vuotisjuhluvuoteen. Tämä hanke tarjosi Valmentaa kuin nainen -hankkeelle hienon foorumin tuoda valmennuksen tasa-arvoasioita keskusteluun ja verkostoitua tasa-arvon edistämiseen sitoutuneiden organisaatioiden kanssa. 100-tasa-arvotekoa hankkeessa järjestettiin vuonna 2017 useita tapahtumia, joissa Valmentaa kuin nainen -hanke oli esillä mm. ständeillä.

Valmentaa kuin nainen -hanke esiteltiin heti ensimmäisessä rinnakkaisessiossa ensimmäisenä valmentajien maailman kattojärjestön ICCE:n Global Coaching Conferencessä Liverpoolissa. Hanke kiinnosti eri maiden valmentajajärjestöjen ja valmentajakoulutustahojen edustajia laajasti.

Suomen Valmentajien toiminnanjohtajan sijainen Sari Tuunainen osallistui Keksi Agencyn järjestämään tasa-arvokeskusteluun Musiikkitalolla Naisjohtajat esiin -valokuvanäyttelyn avajaisissa 5.12.2017. Keskustelun otsikko oli ”Positiivisten ketjureaktioiden kiihdytys” ja sillä oli laaja ja vaikutusvaltainen yleisö. Valmentaa kuin nainen -hankkeen esiintuonti sopi hyvin keskustelun osaksi.

KUVA 13. Opetus ja kulttuuriministeriön myöntämän piikkarit-palkinnon vastaanotto Smolnassa, Helsingissä vuonna 2016. Palkintoa olivat vastaanottamassa hankkeen keskeiset henkilöt ja hankelajien edustajat.

Johtamiseen liittyvien tasa-arvotoimien eriytyminen hankkeesta

Hanke pystyi edistämään naisjohtajuutta urheilussa tavoitteiden mukaisesti. Hanke poiki jo aikoinaan Naiset jalkapallojohtajina -nimeä kantavan koulutuksen idean. Toisella hankekaudella koulutuksia jatkettiin ja lisäksi hankkeen myötävaikutuksella alkoi Johtaa kuin nainen -rinnakkaishanke. Hankkeen kannalta oli erittäin hyvä, että naisjohtajuuden edistämiseen syntyi omia toimia ja jatkossa hankkeessa voitiin keskittyä entistä enemmän valmennukseen liittyviin asioihin.

4.3 Kolmas hankekausi 2018-2019

Kolmannelle ja palloilulajien viimeiselle hankekaudelle lajeista uusina mukaan tulivat ultimate ja rugby. Mukana olevia lajeja haluttiin aktivoida hyödyntämään aiempaa aktiivisemmin yhteisiä toimia ja lisäksi kolmannella hankekaudella lisättiin lajikohtaisuutta jo pitkään mukana olleiden lajien kanssa. Kolmannen hankekauden toimenpiteet ovat listattuna taulukossa 3. Jalkapallo, jääkiekko, ringette, amerikkalainen jalkapallo ja pesäpallo saivat lajikohtaista resurssia delegointisopimuksella lajikohtaisiin toimiin. Etenkin hankkeen alussa pyrittiin varmistamaan kaikkien lajien mukana olo, mutta kollektiivinen tekeminen hiipui hankkeen loppuvaiheessa ja vetovastuu oli aiempaa selvemmin Suomen Valmentajilla. Aikaisempiin hankekausiin verrattuna keskityttiin yhä selkeämmin valmennukseen liittyviin kysymyksiin, joten hankkeen tavoitteiksi asetettiin:

1. Lisätä halukkuutta entisillä urheilijoilla jatkaa urheilu-uraa valmentajana ja sitä kautta lisätä naisvalmentajien määrää joukkuelajeissa.
2. Tukea nykyisiä naisvalmentajia urallaan.
3. Valmentajiksi siirtyvien osaamisen kehittäminen ja valmentajapolun selkiyttäminen mentoroinnin avulla.
4. Naisvalmentamiseen liittyvien erityispiirteiden tunnistaminen ja tutkimustiedon hyödyntäminen sekä lisääminen.

TAULUKKO 3. Palloilulajien kolmannen hankekauden toimenpiteet.

- Alueelliset tapaamiset ja alueellisten verkostojen rakentaminen (ts. alueelliset verkostotapaamiset, yhteiset tapaamiset).
- Lajikohtaiset tapaamiset (ts. lajitapaamiset).
- Huippuvalmentajatapaamiset.
- URVA-koulutukset ja VAT-koulutukset (koulutusmaksujen tukeminen).
- Mentorikoulutus (ts. lajimentorikoulutus).
- Monilajiset ja lajikohtaiset mentorointiryhmät (ts. mentorointiohjelmat) (prosessien ohjaus ja mentoreiden palkkiot).
- Mentoriverkoston kokoaminen ja jatkokoulutustapaamiset.
- Kommentaattorikoulutus.
- Hankeyhteistyö På samma linje -hankkeen kanssa.
- Viestintä ja yhteiskunnallinen vaikuttaminen.
- Tutkimustiedon lisääminen: lajikysely.
- Kansainvälinen verkostoituminen ja kouluttautuminen.
- Uudet kokeilut: työpaja hankelajeille ja päävalmentajien tapaaminen.
- Hallinto ja raportointi.
- Lajikohtaisia toimia delegointisopimuksella.

Hankkeen tavoitteena oli luoda pysyviä toimintatapoja ja muutoksia mukana oleviin lajeihin. Hankkeen loppuvaiheessa panostettiin toimiin, jolla kehitys jatkuu hankelajeissa vielä hankkeen päättymisen jälkeenkin. Toimenpiteiden perusteella tuli vahva usko siihen, että kehitys ei pääty hankelajeissa, vaikka hanke loppuikin palloilulajien yhteisenä tekemisenä. Hankkeen toimet toivat Suomen Valmentajille näkyvyyttä valmennuksen tasa-arvon edistäjänä, mikä näkyi muun muassa kommenttipyyntöinä ja haastateltavien kyselyinä. Suomen Valmentajissa on linjattu, että Valmentajalehdessä pyritään tuomaan valmennusta esiin tasa-arvoisesti läpi leikaten lehtien sisällöissä. Lisäksi hankkeeseen liittyen julkaistiin useita artikkeleita. Useat muutkin artikkelit käsittelivät hankelajien naisten valmentamista, mutteivat sisältäneet suoria viittauksia hankkeeseen.

Keväällä 2018 hankkeesta koostettiin esittelyvideo vuosien varrella kerättyjen valokuvien pohjalta. Videossa esiteltiin hankkeen synty, toimenpiteet ja tavoitteet. Videoon koottiin muun muassa toimenpiteiden kuvaukset ja tiedot osallistujamääristä vuoden 2017 loppuun mennessä. Video tekitettiin kolmella kielellä: suomeksi, englanniksi ja myöhemmin myös ruotsiksi. Esittelyvideo tuotettiin Suomen Valmentajien toimiston henkilöstön työpanoksella. Videot ovat vapaasti katsottavissa Suomen Valmentajien Youtube-kanavalla. Videoiden nimet ovat:

- Valmentaa kuin nainen -hanke: kuvakooste 2013–2017,
- Coach Like a Woman' project in pictures 2013–2017 ja
- Coacha som en kvinna -projektet i bilder 2013–2017.

Pajulahdessa loppuvuonna 2018 järjestetyn huippuvalmentajien tapaamisen yhteydessä tehtiin videohaastatteluja muutamista eri lajien valmentajista. Valmentajista käytiin myös kuvaamassa kuvituskuva harjoitustilanteista. Videoita julkaistiin neljä siinä tahdissa, kun ne saatiin valmiiksi. Valmentajavideoiden tekemisessä käytettiin ostopalveluna Liikuntamediaa ja lisäksi Suomen Valmentajien henkilöstön työpanosta. Videot ovat vapaasti katsottavissa Suomen Valmentajien Youtube-kanavalla ja niiden nimet ovat:

- ringettevalmentaja Heidi Petrell,
- jalkapallovalmentaja Mari Kokkonen,
- jääkiekkovalmentaja Saara Niemi ja
- fysiikkavalmentaja Tiina Laitala.

4.3.1 Kolmannen hankekauden tulokset

Hankkeen kolmannella kaudella korostui kansainvälinen merkittävyys.

Kansainvälisyys lisääntyi koko hankkeen ajan. Hankkeen hyvän maineen ansiosta on päästy vaikuttamaan myös kansainvälisiin foorumeihin. Hanketta esiteltiin niin valmennuksen kuin tasa-arvotyönkin maailmanlaajuisilla foorumeilla. Kansainvälisistä saavutuksista merkittävin oli se, että maailmanlaajuisen tasa-arvoverkoston (IWG) neljän vuoden välein tehtävässä raportissa Valmentaa kuin nainen -hanke otettiin esimerkiksi valmennuksen osalta tasa-arvon edistämisen käytännön tekona.

IWG:n maailmanlaajuisessa urheilun tasa-arvokonferenssissa Valmentaa kuin nainen -hanke esiteltiin yli tuhatpäiselle yleisölle toukokuussa 2018 Gaboronessa, Botswanassa. Hanketta esiteltiin kahdessa eri esityksessä konferenssin ohjelmassa. Ensimmäinen esittely tapahtui, kun hanke oli valittu koko verkoston Success Storyksi konferenssin avausesityksessä, jossa oli yli tuhat ihmistä. Tämän jälkeen hanke esiteltiin laajemmin suomalaisten omassa esityksessä *"From Helsinki to Gaborone"*, jonka sisällöstä kolmasosa liittyi valmennuksen tasa-arvoon. Osana esitystä yleisölle näytettiin esittelyvideo Valmentaa kuin nainen -hankkeesta (ks. edellinen sivu).

Valmentajuuden maailmanjärjestön ICCE:n (the International Council for Coaching Excellence) konferenssi järjestettiin Tokiossa 31.10. - 2.11.2019. Maailmankonferenssin osallistajat ovat valmennusosaajia, jotka tulevat muun muassa yliopistoista, valmennuskeskuksista sekä eri lajien kansallisista ja kansainvälisistä lajiliitoista. Suomen Valmentajat antoi asiantuntija-apua konferenssijärjestäjille muun muassa ideoimalla naispuhujia konferenssin ohjelmaan. Yksi pääpuhujista oli ruotsalainen jalkapallovalmentaja Pia Sundhage, joka kutsuttiin konferenssiin Suomen Valmentajien antamien kontaktien avulla. Konferenssi oli muutoinkin aiempia vastaavia tapahtumia tasa-arvoisempi pääesiintyjien osalta ja tarjosi hyviä kansainvälisiä kontakteja tuleviin toimiin. Valmentaa kuin nainen -hanke esiteltiin *Women in Coaching* -sessiossa ja se sai aikaisempien konferenssien tapaan hyvän ja kiinnostuneen vastaanoton yleisöltä, jota oli paikalla noin 30 henkilöä.

Pitkälti Valmentaa kuin nainen -hankkeen ansiosta Suomen Valmentajien toiminnanjohtaja sai kutsun Valmentajuuden maailmanjärjestön ICCE:n valmennuksen tasa-arvoa pohtivaan työryhmään. Ryhmä kokoontui 2.-4.10.2018 Ranskaan Pariisiin lähellä sijaitsevaan INSEP-valmennuskeskukseen valmistelemaan toimenpide-ehtotuksia Kansainväliselle Olympiakomitealle (KOK) liittyen heidän suositukseensa siitä, että Olympialaisissa tulisi olla tasa-arvoinen edustus naisten ja miesten välillä kisoihin osallistuvien valmentajien joukossa. Toimenpide-ehtotukset toimitettiin KOK:lle marraskuussa 2018 ja ne annettiin tiedoksi myös erikseen suomalaisille KOK:n jäsenille sekä Suomen Olympiakomiteassa tasa-arvo- ja kansainvälisyysasioita edistäville henkilöille.

Naisvalmentajien tukeminen

Hankkeen kolmannella kaudella jatkettiin tuttuun tapaan naisvalmentajien kouluttamista, mentoointia ja erilaisia verkostotapaamisia. Näiden lisäksi kuitenkin jatkettiin hankkeelle ominaista kokeilukulttuuria uusien toimenpidekokeilujen osalta. Uusina kokeiluina järjestettiin kommentaattori-koulutus, työpaja hankelajeille ja taustatahoille sekä päävalmentajatapaaminen naisten maajoukkueiden päävalmentajille. Kuvassa 14 havainnollistetaan tavoitteita ja tuloksia koulutustoimintaan, tapaamisiin, mentorointiin sekä uusista kokeiluista hankelajien työpajoihin ja päävalmentajatapaamisiin liittyen.

Palloilulajien kolmannella hankekaudella Pääsamman linje -hanke ja Valmentaa kuin nainen -hanke tekivät merkittävää yhteistyötä ruotsinkielisten valmentajien tavoittamiseksi ja tukemiseksi. Hankeyhteistyön tuloksena kolme vuoden 2019 alueellisista tapaamisista järjestettiin Kvinnlig kraft i idrott -nimisinä tapaamisina. Pääsamman linje -hanke oli tapahtumien päävetovastuussa ja keräsi myös osallistujien ilmoittautumiset. Tapahtumiin tuotiin valmentajaesikuvia Valmentaa kuin nainen -hankkeen lajien piiristä ja tapahtumia markkinoitiin myös Valmentaa kuin nainen -hankkeen kohde-ryhmälle. Ruotsinkielisissä tapaamisissa esiteltiin molemmat tapahtumia järjestäneet hankkeet, katsaus tasa-arvotilanteesta, valmentajatarinoita sekä keskusteltiin työpajatyypillisesti valmentajien omien toimintaympäristöjen tasa-arvon kehittämisestä SCORE-työkalun avulla.

Lajikohtaiset toimenpiteet

Lisäksi kolmannen hankekauden rahoituksella tuettiin lajikohtaisia toimia delegointisopimuksilla. Lajikohtaiset toimenpiteet eri lajeissa ovat listattuna alapuolella.

- Jalkapallo
 - Naishuippupelaajille järjestettiin oma UEFA B -koulutus.
 - Naisvalmentajien mentorointi ja osaamisen kehittäminen tyttöjen maajoukkueiden toimintaympäristössä.
- Jääkiekko
 - Naisvalmentajien valmentajakoulutus Leijonatien tapahtumissa.
 - Huippupelaajien valmentajakoulutuksen aloittaminen.
 - Keväällä 2019 pelattujen MM-kisojen yhteydessä järjestetty monilajinen valmennusseminaari.
- Ringette
 - 2. tason valmentajakoulutus, johon osallistui 10 naista.
 - URVA-koulutuksen ja muiden koulutusten kulujen kustantaminen.
- Amerikkalainen jalkapallo
 - Tuettiin kolmea naisosallistujaa 3. tason koulutukseen kuuluneella opintomatalla Michiganiin.
 - 2-tason e-scouting valmentajakurssi 11 naisosallistujalle ja kaksi muuta valmennusklinaa seitsemälle naisosallistujalle maksutta.
- Pesäpallo
 - Varalassa pidetyn lajikohtaisen tapaamisen järjestelyt.
 - Kuuden seurakehittäjän voimin otettiin yhteyttä lopettaneisiin pelaajiin, innostettiin heitä valmennuksen pariin sekä jaettiin tietoa kouluttautumismahdollisuuksista.
 - Hankkeesta informoiminen seurojen valmennus- ja junioripäälliköille.

Koulutustoiminta	Mentorointi -vahva tukityökalu
<p>Tavoitteena oli pyrkiä järjestämään hankkeen osallistujille räätälöity URVA-koulutus tai tukea osallistujia avoimeen koulutukseen. Tavoite oli 10 tuettua koulutettua.</p> <ul style="list-style-type: none">• Räätälöity URVA järjestyi ja siinä koulutettiin 10 naista.• 3 naista osallistui avoimeen URVA-koulutukseen.• 2 naista osallistui ulkomaa-laistaustaisten URVAan.	<p>Tavoite kouluttaa 10 lajimentoria.</p> <ul style="list-style-type: none">• Mentoreita koulutettiin hankekauden aikana 9. <p>Mentorointiryhmiä tavoiteltiin järjestettävän 15 hankekauden aikana ja, että niihin osallistuisi yhteensä 45-75 toimijaa.</p> <ul style="list-style-type: none">• Ryhmiä järjestyi 11.• Toimijoita ryhmissä oli yhteensä 49 eli suunnitelmien mukaisesti.
<p>Uutena toimena oli tavoite järjestää 1-2 kommentaattorikoulutusta, joissa 10-15 osallistujaa.</p> <ul style="list-style-type: none">• Yksi kokeilumuotoinen koulutus järjestyi menestyksekkäästi.• Osallistujapaikat tulivat täyteen, 31 naista pääsi mukaan.	<p>Uutena toimena oli tavoite rakentaa mentoriverkosto mentoreille järjestämällä 1-2 jatkokoulutustapaamista, joissa mahdollisuus verkostoitua.</p> <ul style="list-style-type: none">• Jatkokoulutusvaiheeseen ei kuitenkaan päästy hankekauden aikana.
Alueelliset-, laji- ja huippuvalmentajatapaamiset	Uudet kokeilut
<p>Alueellisia tapaamisia tavoite järjestää 10.</p> <ul style="list-style-type: none">• Tapaamisia järjestyi 9. <p>Tavoitteena on 1-2 lajitapaamista lajia kohden, yhteensä 15.</p> <ul style="list-style-type: none">• Lajitapaamisten tarve hiipui ja niitä järjestettiin vain 2. <p>Huippuvalmentajatapaamisia oli tavoite järjestää 2-4 (15-30 hlö).</p> <ul style="list-style-type: none">• 2 tapaamista järjestyi ja osallistujia molemmissa oli 16.	<p>Työpaja hankelajeille ja taustatahoille oli uusi kokeilu, johon osallistui 18 henkilöä. Kaikista hankelajeista ei kuitenkaan päässyt edustajaa paikalle.</p> <p>Päävalmentajatapaaminen naisten maajoukkueiden päävalmentajille.</p> <ul style="list-style-type: none">• Olympiakomitean johdolla oli aiemmin ollut vastaava miesten maajoukkueiden osalta.• Tapaamiselle erittäin hyvä vastaanotto 15 osallistujan voimin.

KUVA 14. Kolmannen hankekauden koulutuksiin, mentorointiin, tapaamisiin ja uusiin kokeiluihin liittyviä tavoitteita ja tuloksia Valmentaa kuin nainen palloilulajeissa -hankkeessa.

Menestyksenkäs kommentaattorikoulutus

Uusista kokeiluista kommentaattorikoulutus oli erityisen onnistunut ja kaivattu toimenpide. Idea kommentaattorikoulutuksesta tuli jalkapallon hankevastaavalta ja idean syntymisen syynä oli toistuva havahtuminen naisten vähyteen median asiantuntijaroleissa (Tuunainen, 2019). Valmentaa kuin nainen -hanke sai koulutukseen yhteistyötahoksi Yle Urheilun, joka on tehnyt oman tasa-arvolupauksensa ja lähtenyt konkreettisiin toimiin sen eteen. Koulutuksen tarkoituksena oli antaa osallistujille rohkaisua lähteä asiantuntijan rooliin ottelulähetyksiin. Naisten näkyminen aiempaa enemmän mediassa on yksi tärkeä osa muutosta kohti tasa-arvoisempaa urheilua. Kahdesta osasta muodostuneeseen koulutukseen osallistui seitsemästä eri palloilulajista kaikkiaan 31 naista, joista 21 osallistui molempiin koulutuskertoihin ja loput jompaankumpaan. Koulutus tuli äärimmilleen täyteen ja se oli osallistujille maksuton. (Tuunainen, 2019)

KUVA 15. Tunnelmia kommentaattorikoulutuksesta.

Valmentaa kuin nainen 10 vuotta

Koulutuksen kulut katettiin hankerahoituksella ja Yle antoi oman panoksensa veloitusetta osallistujien hyväksi. Koulutuksen ensimmäinen osa oli kuuden tunnin mittainen tuhti, mutta käytännönläheinen paketti tietoa ja taitoja kommentaattorina toimisesta. Koulutuspäivään sisältyi muun muassa aktiivista keskustelua, esittelykiertos Ylen tiloissa Pasilassa sekä asiantuntijaroolin kokeilua selostuskaraokeessa. Toinen koulutuspäivä järjestettiin naisten jääkiekon MM-kisojen Suomi-Tshekki-puolivälieräottelun yhteydessä Espoossa. Toisessa osassa kerrattiin ensimmäisessä koulutusosassa opittua ryhmäkeskusteluihin ja haastattelemalla kouluttajia. Koulutuspäivän vaikuttavinta antia oli kuitenkin selostamon kulissien taakse kurkistaminen todellisen ottelulähetyksen aikana. Koulutuksen osallistujien palautteita on koottuna kuvassa 16. Ylen urheilutoimitus puolestaan koki saaneensa hyvän näkymän potentiaalsiin asiantuntijoihin eri palloilulajeihin. Toimitus piti osallistujamäärää ja osallistujien varsin hyvää lähtötasoa iloisena yllätyksenä. (Tuunainen, 2019)

KUVA 16. Kommentaattorikoulutukseen osallistuneiden palautteita.

Medianäkyvyyttä ja esittelyjä valmennuksen tasa-arvolle

Medianäkyvyys lisääntyi hankkeen aikana ja viimeisellä hankekaudella hankkeen toimet saivat runsaasti tilaa lehdissä ja muun muassa Ylen MM-kisälähetyksissä. Medianäkyvyyden kautta valmennuksen tasa-arvoasiaa saatiin runsaasti julkiseen tietoisuuteen ja keskusteluun (kuva 17). Valmentaa kuin nainen -hanke esiteltiin myös Jyväskylän yliopiston tasa-arvon ja sukupuolen tutkimuksen kansainvälisessä tutkijatapaamisessa 30.11.2019 Jyväskylässä.

KUVA 17. Esimerkki Ylen uutisartikkelista, jossa Valmentaa kuin nainen hankkeen toimet tuotiin esiin (Yle Urheilu-Suomi, 18.01.2018).

Kolmannen hankekauden toimenpiteenä tehdyssä lajikyselyssä lajiliitot pääsivät vastaamaan avoimeen kysymykseen siitä, miten hanke on vaikuttanut tasa-arvoon lajeissa. Kuvassa 18 tuodaan esiin vastauksia eri lajeista. Vastausten perusteella monissa lajeissa on tartuttu toimiin ja osattu tunnistaa kehitystarpeen kohteita oman lajin toiminnassa ja kulttuurissa. Toisaalta vastauksista on tunnistettavissa myös pitkäjänteisyyden merkitys, sillä muutokset valmennuksen tasa-arvoon liittyvissä tekijöissä ei ole nopeita. Uusien toimijoiden löytäminen ja innostaminen valmennuksen pariin vaatii toimenpiteitä ja aikaa, kuten myös valmentajauralla etenemisen tukeminen.

NAISTEN REKRYTOINTI ERI TEHTÄVIIN:

"Tuemme naisvalmentajia tarttumaan seuratyöhön."

"Teemme aktiivisemmin töitä naisvalmentajien löytämiseksi tapahtumatehtäviin."

"Kun hankekausi alkoi, oli lajin kilpailutoiminnassa mukana vain muutamia naisvalmentajia. Vuonna 2019 on kyse huomattavasti isommasta naiscoachien joukosta. Lisäksi edistysaskeleina voidaan huomioida, että ensimmäinen nainen on ponnahtanut valmentamaan miesten edustusjoukkueeseen sekä U19 maajoukkuetyttöjen ensimmäinen naispäävalmentaja. Naisvalmentajien määrä on noussut selkeästi ja kynnys valmentamisen pariin hankkiutumisessa on laskenut. Merkittävä seikka on myös naisvalmentajayhteisön muodostuminen."

"Olemme saaneet kärkiorganisaatioissamme naisvalmentajuuden edistämiseksi työskentelemään korkeallakin tasolla (junioripäälliköt, seurakehittäjät, aluevastaavat, akatemiavalmentajat, yläkoululeirivalmentajat)."

"Naisia on saatu heräteltyä valmennukseen sekä myös yleisesti toimimaan lajitehtävissä. Salibandyssä on osallistunut naisia URVA-koulutukseen, mentorointikoulutukseen ja kommentaattorikoulutukseen. Hitaasti lisäystä naisoimijoissa tulee, mutta tulee kuitenkin. Salibandyliiton hallituksessa on ollut useampi nainen edustettuna jo pidemmän aikaa, varapuheenjohtaja on tällä toimikaudella nainen."

NAISTEN PALKKATYÖPAIKAT:

"Pyrimme luomaan lisää palkkatyöpaikkoja naisten ja tyttöjen valmentamiseen."

KOULUTUSTUKI JA KOULUTUKSIIN OSALLISTUMINEN:

"Olemme systemaattisesti etsineet naisia hankkeen yhteisiin koulutuksiin."

"Olemme kehittäneet omaa koulutuspolkua naisvalmentajille."

"Tuki naisvalmentajien koulutukseen on ollut merkittävä. Hanketuki teki esimerkiksi Michiganiin suuntautuneen 3. tason opintomatkan mahdolliseksi kolmelle naisvalmentajalle. Samoin URVA, mentorointi ja lajiliiton 2. tason koulutukset ovat olleet tuettuja kouluttautumiseen."

"Pari koristaustaista naista on osallistunut hankkeen kautta järjestettyyn URVA:an."

VERKOSTOT JA TAPAHTUMAT:

"Hankekauden aikana olemme saaneet nostettua keskustelun naisvalmentajuudesta hyvin näkyviin. Lisäksi olemme saaneet muodostettua eri mentoriverkostoja naisvalmentajille lajissamme."

"Koripallon naisvalmentajia on osallistunut hankkeen monilajitapaamisiin korispaikkakunnilla. Tyttökorispelaajille suunnattu Mixu & Maikku Road Show sai rahoitustukea hankkeelta."

"Tuen avulla naishuippupelaajille oma UEFA B koulutus, lukuisia mentorointiryhmiä, joista nousut valmentajia mukaan tyttöjen maajoukkueiden valmennustiimeihin, verkostotapaamisissa on mahdollistettu oman alueen valmentajien tutustuminen ja verkostoituminen yli lajirajojen, huippuvalmentajien tapaamisissa konkreettista valmentajakoulutusta sekä huippujen verkostoitumista yli lajirajojen, mikä ollut tärkeää, kun naishuippuvalmentajia edelleen vähän. YLE:n kommentaattorikoulutuksen kautta MM-kisojen lähetyksiin löytyi uusia asiantuntijoita."

KUVA 18. Valmentaa kuin nainen -hankkeen vaikutuksia tasa-arvoon palloilulajeissa.

4.4 Yhteenveto

Valmennuksen tasa-arvoon voi vaikuttaa

Palloilulajien Valmentaa kuin nainen -hankkeen seitsenvuotinen taival oli huikean hieno. Hankkeen piirissä koetaan, että hanke on ollut yksi osatekijä siihen, että liikunnan ja urheilun tasa-arvo on kehittynyt viime vuosina monella eri sektorilla. Hanketahot ja heidän yhteyshenkilönsä ovat osoittaneet innostusta ja sitoutumista valmennuksen tasa-arvon kehittämiseen. Etenkin aktiivisimmat lajit ovat saaneet tehtyä merkittäviä muutoksia lajiensa toimintatapoihin ja jopa toimintakulttuuriin.

Hankkeen tulokset ja kokemukset osoittivat, että valmennuksen tasa-arvoon voitiin vaikuttaa määrätietoisella ja pitkäjänteisellä työllä. Hankkeen avulla annettiin tukea osallistujien urapolkuihin. Koko hankkeen ajan osallistujien palaute oli äärimmäisen positiivista niin hankkeen kokonaisuudesta kuin yksittäisistä toimenpiteistäkin. Saatujen palautteiden ja tietojen pohjalta voitiin todeta, että hankkeella oli myönteisiä vaikutuksia yksittäisiin osallistujiin ja heidän valmentajaurapolkuihinsa. Vaikutuksia saatiin aikaiseksi muun muassa tapaamisten, koulutusten ja mentoroinnin kautta. Lajikyselyt hankekausina osoittivat määrällisiä muutoksia etenkin maajoukkue-toiminnoissa, joita kuva 19 havainnollistaa.

Toisella hankekaudella herännyt alueellisen verkostoitumisen tarve koettiin tärkeäksi ja hanke otti tavoitteeksi tukea kehitystä. Palloilulajien hankkeen toiminnassa alueellisen verkostoitumisen avustaminen osoittautui kuitenkin haastavaksi. Hankkeen parissa toimineiden kesken koettiin, ettei alueilta sisältäpäin tarpeelliseksi osoitettua verkostoitumista onnistuttu tukemaan riittävän hyvin. Alueellisten verkostojen rakentuminen pysyviksi ja aktiivisiksi olisi vaatinut selkeämpää vastuunjakoa alueiden ja hankkeen toimihenkilöiden rooleille. Hankkeen puolelta tämä nähtiin ja nähdään edelleen selkeänä kehityskohtana. Naisten ja tyttöjen valmentajina toimivien henkilöiden alueelliset verkostot ovat ideana äärimmäisen hyvä ja tärkeä. Tulevaisuudessa alueilla voisi olla verkostoille nimetty koordinaattori, vastuhenkilö tai -ryhmä, joka organisoisi verkoston toimintaa esimerkiksi yhteistyössä Suomen Valmentajien kanssa.

KUVA 19. Valmentaa kuin nainen palloilulajeissa -hankkeen pitkän aikavälin valmentajamäärän kehittymisen seurantalukoksia eri hankekausien lajikyselyiden perusteella.

Tasa-arvotyö palloilulajien valmennuksen piirissä jatkuu tulevina vuosina ja sen kautta hanke jää elämään. Konkreettisten tulosten ohessa joulukuussa 2019 pidetyn hankkeen päätöskokouksen kiitollisuuden henki ja kommentit hankkeeseen osallistuneilta vakuuttavat, että palloilulajien Valmentaa kuin nainen palloilulajeissa -hankkeessa tehtiin jotakin poikkeuksellisen hienoa ajatellen suomalaista urheilukulttuuria. Valmentaa kuin nainen palloilulajeissa -hankkeen kohokohtia on lueteltu kuvassa 20.

KOKO PALLOILULAJIEN HANKEEN KOHOKOHTIA:

1. Hankeyhteistyöllä hyötyjä kertyneen osaamisen jakamisesta.
2. Kansainvälistä merkittävyyttä.
3. Suomen Valmentajille valmennuksen tasa-arvon asiantuntijarooli.
4. Urheilun tasa-arvotyön lumipalloefektin aikaansaanti.
5. Vahva usko tasa-arvon kehitystyön jatkuvuudesta hankelajeissa.

KUVA 20. Valmentaa kuin nainen palloilulajeissa -hankkeen kohokohtia.

Koko hankkeen ajan Valmentaa kuin nainen -hankkeessa oltiin avoimia ja aktiivisia hankeyhteistyölle. Kertynyttä osaamista jaettiin muille myöhemmin alkaneille hankkeille ja hankkeiden yhteisillä toimilla saatiin maksimoitua resursseja ja tavoitettua laajempia ryhmiä. Tavoitteissa mainittua tutkimustiedon lisäämistä tehtiin raportoinnin yhteydessä sekä auttamalla opinnäytetöissä. Lisääntyneen tiedon ja kokemusten myötä Suomen Valmentajat sai hankkeen aikana valmennuksen tasa-arvon asiantuntijaroolin, mikä näkyi esimerkiksi median yhteydenottoina.

Suomen Valmentajien toiminnassa hankkeen jatkuvuus näkyi Valmentaa kuin nainen kamppailulajeissa -hankkeessa, joka aloitettiin vuonna 2020 ja jossa hyödynnettiin palloilulajien hankkeen parissa saatuja oppeja. Uuden hankkeen piirissä huomioitiin myös palloilulajien naisvalmentajat. He saivat kutsuja ja tukea osaan hanketoimista yhdessä kamppailulajien naisten kanssa, joka varmistaa palloilulajien tasa-arvotyön jatkokehitystä.

5 HANKETIIVISTELMÄ

- Valmentaa kuin nainen kamppailulajeissa (yksi hankekausi 2020–2021)

Valmentaa kuin nainen kamppailulajeissa –hankkeen päätavoite oli lisätä naisvalmentajien kokonaismäärää ja erityisesti huippuvalmentajien määrää sekä tukea ja luoda tukiverkostoa jo toiminnassa mukana oleville naisvalmentajille. Hankkeen päätavoitteita lähdettiin tavoittelemaan kahden eri näkökulman kautta, jotka olivat:

1. entisten tai urheilijan polun loppuvaiheessa olevien naisurheilijoiden inspiointi valmentajiksi ja
2. kannustamalla toiminnassa jo mukana olevia naisia laajentamaan osaamistaan ja tarttumaan uusiin haasteisiin; harrasteryhmiä ohjaavia naisia lisää valmentajiksi sekä nykyisiä kilpaurheilijoiden naisvalmentajia lisää huippuvalmentajiksi.

Palloilulajien hankkeesta saatuja oppeja sovellettiin uudessa hankkeessa kamppailulajien toimintaan vuosina 2020–2021. Palloilulajien kanssa luotuja toimintamalleja ja tukitoimia sovellettiin siten, että ne palvelivat kamppailulajien tarpeita ja tavoitteita mahdollisimman hyvin. Kamppailulajit ovat tiivis lajiryhmä, joka on viimeisen reilun kymmenen vuoden aikana tehnyt useita yhteistyöhankkeita. Varsinkin koulutusten järjestäminen yhdessä on tuottanut hyviä tuloksia, minkä vuoksi hankkeen kärkitoimenpiteissä painotettiin naisten osallistumisen tukemista lajiliittojen valmentajakoulutuksiin. Lisäksi hankkeelle asetettiin seuraavat konkreettiset tavoitteet:

- lisätä toimintatapoja ja malleja kilpaurheilijoiden uran jatkamiseksi valmentajina,
- naisten määrät lisääntyvät valmentajakoulutuksissa,
- koulutettujen mentoreiden määrä lisääntyy naisvalmentajien tueksi,
- koulutusryhmät, mentorointiprosessit ja huippuvalmentajatapaamiset auttavat luomaan vertaisverkostoja, joiden avulla naisvalmentajat saavat jatkuvaa tukea toimiessaan valmentajina,
- URVA-koulutukset ja lajien valmentajakoulutukset auttavat naisvalmentajia jatkamaan ja menestymään valmentajaurillaan,
- tapaamiset voimaannuttavat valmentajiksi ryhtyviä naisia,
- valmennuksesta innostuneet naiset löytävät kiinnostavia ja heille sopivia valmennustehtäviä,
- tietoisuus valmennuksen tasa-arvosta lisääntyy,
- tutkimustieto valmentamisesta naisten osalta lisääntyy tiedolla johtamisen apuvälineeksi sekä
- hankkeessa mukana olevat tahot toimivat suunnannäyttäjänä muille lajeille ja suomalaiselle urheilulle.

Hankkeessa mukana olleiden lajiliittojen yhteinen toive oli, että Suomen Valmentajat ottaa aiempaa palloilulajien hanketta enemmän vastuuta hankkeen suunnittelemisesta, koordinoinnista ja toteuttamisesta. Tämän vuoksi hankkeelle palkattiin työntekijä tuntityösopimuksella tukemaan lajiliittojen kanssa tehtävää yhteistyötä. Hanketyöntekijä toimi aktiivisesti yhdessä lajiliittojen kanssa suunnitellen, koordinoiden ja sujuvoittaen hankkeen toimenpiteitä (taulukko 4). Hankelajit osallistuivat aktiivisesti toimenpiteistä viestimiseen, potentiaalisten henkilöiden suoraan, tiedonkeruukyselyihin vastaamiseen ja tarpeen tullen toimenpiteiden suunnittelemiseen.

TAULUKKO 4. Kamppailulajien hankkeen toimenpiteet.

- Kamppailulajien valmentajakoulutukset
 - VKN 1. tason koulutus
 - Lajiliittojen yhteiset 2. ja 3. tason koulutukset.
- URVA-koulutukset*.
- Mentorikoulutukset (ts. lajimentorikoulutukset)*.
- Mentorointiryhmät (ts. mentorointiohjelmat)*.
- Huippuvalmentajatapaamiset*.
- Alueelliset tapaamiset (ts. alueelliset verkostotapaamiset, yhteiset tapaamiset)*.
- Viestintä ja yhteiskunnallinen vaikuttaminen.
- Arviointi, tiedonkeruu ja tutkimustiedon lisääminen.
- Kansainvälinen verkostoituminen ja kouluttautuminen.

Taulukossa tähdellä (*) merkityt toimenpiteet koskivat myös palloilulajien valmentavia naisia. Edelliset hankevuodet olivat osoittaneet, kuinka pitkäjänteistä työtä tasa-arvon edistäminen vaatii. Näin ollen kamppailulajien hankkeessa nähtiin tärkeänä, että toiminta pidetään avoimena edellisille hankelajeille. Tavoitteeseen sisältyi ajatus, että saadaan laajennettua valmentajien verkostoja yli lajirajojen ja aikaisemmin hankkeen toiminnoissa mukana olleet naiset voivat jakaa aiempia oppejaan yhteisissä tapaamisissa ja verkostoissa.

Hankkeen suunnittelussa tehdyt painotukset osoittautuivat hankkeen aikana ja sen päätyttyä onnistuneiksi, sillä hanke onnistui erinomaisesti. Yhteinen suunnittelu ja läpi hankkeen toteutetut yhteiset toimet, kuten lajiliittotyöpajat, sitoutuivat lajiliitot mukaan hankkeen toimenpiteisiin ja mahdollistivat hankkeen toteutumisen yli odotusten. Lajiliitot olivat hyvin sitoutuneita ja aktiivisesti mukana hankkeen toimenpiteissä ja niiden markkinoimisessa. Tämäkin hanke todisti saman kuin edellinen hanke: kohdennetuille toimille on tarvetta valmennuksen tasa-arvon edistämiseksi. Lisäksi edellisen hankkeen tavoin aktiivisesti osallistuneet lajiliitot myös hyötyivät eniten. Lajiliiton nimeämän yhteyshenkilön aktiivisuus ja hänen saamansa tuki lajiliitoltaan olivat merkittävässä roolissa hankkeen lajikohtaisessa edistymisessä ja toimenpiteiden lajikohtaisissa osallistujamäärissä. Hankeajaksi oli kuitenkin niin lyhyt, että määrällisiä muutoksia lajien valmentajakunnassa ei ollut vielä nähtävissä.

KUVA 21. Valmentaa kuin nainen kamppailulajeissa -hankkeen palaveri.

5.1 Hankkeen tulokset

Kamppailulajien hanke onnistui yli odotusten ja hankesuunnitelman painopisteenä ollut koulutautumisen teema osoittautui tuloksekkaaksi. Hankkeen aikana tavoitteena oli tukea osallistujien koulutusten osallistumismaksuja ja tarjota kohdennettuja koulutuksia. Kamppailulajien yhteisten koulutusten avulla naisvalmentajille muodostui vertaisverkosto eri lajien valmentajista. Naisvalmentajille karttui valmennuskokemusta ja vahvistusta valmennusosaamiseen pitkistä valmennuskoulutusprosesseista, joihin sisältyi myös valmennustehtäviä seuraympäristössä. Kuvaan 22 on koottuna hankkeen tuloksia toimenpidekohtaisesti.

Tavoitteet koulutuksiin	Tavoitteet mentorointiin ja tapaamisiin
VKN 1. tason koulutus uutena kokeiluna, kun koulutuksen tarve ilmeni hankelajeissa.	Mentoreita oli tavoite kouluttaa 8–10.
Lajiliittojen yhteisiin valmentajakoulutuksiin tavoite osallistujamäärästä oli: <ul style="list-style-type: none"> • 2. tasolle 10–12 naista • 3. tasolle 6–8 naista 	Mentorointiryhmiä oli tavoite järjestää 4–6.
URVA-koulutuksen osallistujatavoitteeksi asetettiin 10–12.	Huippuvalmentajatapaamisia oli tavoite järjestää 3–4.
	Alueellisia tapaamisia oli tavoite järjestää 6–8.
Tulokset koulutuksista	Tulokset mentoroinnista ja tapaamisista
VKN 1. tason koulutukseen osallistui viidestä lajiliitosta huikeat 30 naisvalmentajaa.	Mentoreita koulutettiin 14.
2. tason koulutuksessa 24 naista.	Mentorointiryhmiä järjestettiin 8.
3. tason koulutuksessa 6 naista. <ul style="list-style-type: none"> • Lisäksi hankkeen avulla tuettiin kahdeksan naisen osallistumista Painiliiton 2. tason valmentajakoulutukseen. 	<ul style="list-style-type: none"> • Lisäksi neljä kamppailulajia järjesti lajikohtaiset mentorointiryhmät, joissa osallistujista vähintään puolet oli naisia.
Hankkeen aikana URVA-koulutuksessa 14 naista kamppailulajeista ja 8 naista palloilulajeista.	Huippuvalmentajatapaamisia järjestyi 5.
	Alueellisia tapaamisia järjestettiin 3 ja lisäksi 2 valtakunnallista etätapaamista koronapandemian vaikutusten vuoksi.

KUVA 22. Valmentaa kuin nainen kamppailulajeissa -hankkeen koulutuksiin ja mentorointiin liittyviä numeerisia tavoitteita ja tuloksia.

Valmentaa kuin nainen 10 vuotta

Keskeisimpiä nostoja hankkeen tuloksista ovat, että hanke kolminkertaisti tavoitteensa naisvalmentajien kouluttamisessa 2. tasolla. URVA-koulutukseen osallistuneiden naisten määrä oli puolestaan kaksinkertainen hankkeelle asetettuun tavoitteeseen nähden. Myös mentoreita koulutettiin ja mentorointiryhmiä järjestettiin huomattavasti suunniteltua useampi. Vaikka koronapandemia muutti hankkeen toimenpiteiden toteuttamissuunnitelmaa, pandemia ei lamauttanut hankkeen osallistujia tai hankkeen työntekijöitä. Koronapandemian vaikutusten vuoksi järjestetyt etätapaamiset koettiin hyviksi verkostoitumisen kannalta. Hankkeen lyhyen keston ja koronapandemian vaikutusten vuoksi lisenssitilastoissa ei kuitenkaan tapahtunut merkittäviä muutoksia.

Tutkimustietoa lisättiin hankkeen aikana, kun Kamppailulajien naisvalmentajiin kohdistuva Sanna Erdoğanin YAMK opinnäytetyö ”Resilientit tienraivaajat” valmistui vuonna 2020. Tutkielman tulokset vahvistivat aikaisempia käsityksiä kamppailulajien maskuliinisesta ympäristöstä sekä tasa-arvotyön tarpeesta naisvalmentajien määrän lisäämiseksi. Johtopäätöksissä todettiin, että Valmentaa kuin nainen -hankkeen toimenpiteet ovat oikeansuuntaisia naisvalmentajien tukemiseksi sekä lajiliittojen koulutus- ja mentorointiryhmät ovat hyvä keino edesauttaa valmentajan polulla etenemistä.

Loppukyselyssä hankkeen onnistumisiksi mainittiin:

- Koronan vuoksi kilpailu- ja koulutustoiminta oli pitkiä aikoja keskeytyksissä, joten se osin esti näkemästä, miten tavoitteet ovat toteutuneet. Tasa-arvoon liittyvä yleinen ilmapiiri on hyvä ja loppuvuodesta 2021 saattoi kilpailuissa nähdä uusia naisvalmentajia tyttöpainijoiden kilpavalmentajina.
- Käynnistimme valmentajaverkoston, jonka toimintaa tulemme kehittämään edelleen. Saimme lisättyä muutamalla naisella kilpavalmentajien määrää. Koulutimme kaksi mentoria ja järjestimme ensimmäisen oman mentorointiryhmän.
- Lajin pariin tuli naisia lajin valmennus- sekä muihin tehtäviin. Työtä on tehtävä jatkossakin, jotta ei palata samaan tilanteeseen kuin ennen hanketta.
- Seuroille valmisteltiin kysely, jossa kartoitetaan millaisilla nimikkeillä taido-ohjaajat/valmentajat/vetäjät/opettajat toimivat ja millaista osaamista heillä on.
- Maajoukkuetoimintaan tuli mukaan yksi naisvalmentaja.
- Saimme koulutettua naisvalmentajia, toivottavasti kipinä muuttuu liekiksi.

Arvioinnin näkökulmasta voi todeta, että tasa-arvotyölle on ollut ja on edelleen tarvetta. SCORE-työkalun mukaisen työskentelyn myötä tavoitteellisen ja tosiasiallisen tasa-arvotyön ero on selkiytynyt. Viimeisen lajiliittotyöpajan jälkeen tehdyt lajikohtaiset toimenpidesuunnitelmat osoittavat, että tasa-arvo ei edisty suunnitelmien vaan tekojen kautta.

Koulutusprosessien pitkä kesto ja huippuvalmentajatapaamisiin osallistuneiden henkilöiden sitoutuneisuus kasvattivat yhteisöllistä pääomaa ja tukiverkostoa. Huippuvalmentajien kesken toteutetut Kehittyvä Koutsi -työpajat vaikuttivat osallistujien käsityksiin omasta osaamisesta ja kannustivat tavoittelemaan vaativampia valmentajapositioita. Vertaistuki ja luottamuksellinen ilmapiiri vahvistivat yhteistä tahtotilaa valmentajakunnan diversiteetin kasvattamiseksi. Palloilulajien viimeisellä hankekaudella menestyksekkääksi todettua kommentaattorikoulutusta ei sisällytetty kamppailulajien hankkeen toimenpiteisiin, sillä median asiantuntijarooleissa toimivia naisia oli jo olemassa. Toimenpiteelle ei siis nähty tarvetta, mutta median asiantuntijarooleissa toimivien naisten olemassaolo tiedostetaan tärkeäksi osaksi muutosta kohti tasa-arvoisempaa urheilua.

Laadullisia arvioinnin menetelmiä soveltaen voidaan tulkita, että kamppailulajeissa on edelleen miehinen kulttuuri ja suurin osa valmentajista on miehiä. Tätä epätasa-arvoista tilannetta todentaa vastauksissa kirjoitetut naisvalmentajiin liitetyt verbit ”pääsee”, ”saadaan”, ”otetaan” tai ”kannustetaan”. On selvää, että vaikka yleinen mielipide Suomesta tasa-arvoisena maana elää, tasa-arvo ei vielä toteudu urheiluvalmentajien keskuudessa. Kamppailulajien yhteinen tahtotila tilanteen korjaamiseksi on esimerkillistä. Lajit kaipaavat kuitenkin tukea. Hankkeen toimenpiteet ja säännölliset kokoukset ovat ohjanneet ja tukeneet lajiliittojen työtä auttaen luomaan tavoitteita ja konkreettisia toimenpiteitä. Lajiliitoilta vaaditaan paljon energiaa, että tasa-arvotyötä toteutetaan yhtä tuloksekkaasti myös ilman hanketukea.

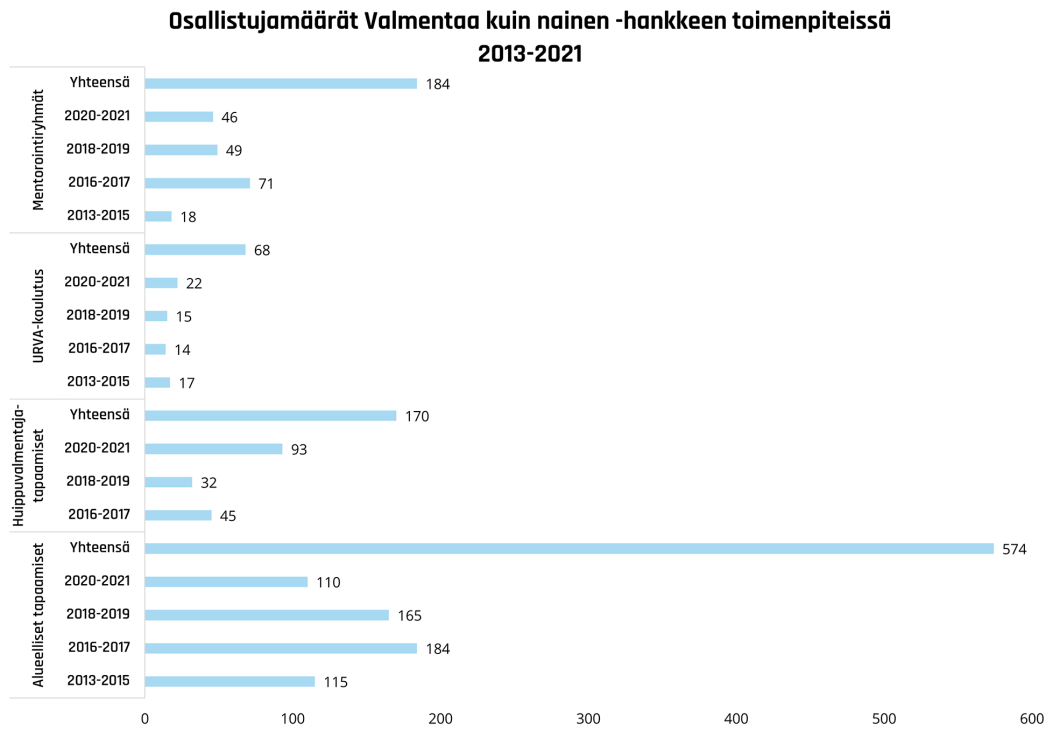

KUVA 23. Valmentaa kuin nainen 1. tason valmentajakoulutuksen judovalmentajat ja lajikouluttaja Sanna Pyykönen.

6 MÄÄRÄLLINEN YHTENVETO HANKKEIDEN YHTÄLÄISISTÄ TOIMENPITEISTÄ

Tässä luvussa on koottuna hankkeiden toimenpiteiden määrällisiä tuloksia osallistujamäärästä sekä osallistujien arvioinneista. Yhteenvedo kattaa palloilulajien sekä kamppailulajien hankekaudet. Kuvaan 24 on koottu alueellisten tapaamisten, huippuvalmentajatapaamisten, URVA-koulutusten ja mentorointiryhmien osallistujamäärät. Osallistujamäärät on raportoitu hankekausittain sekä kaikkien kyseisen toimenpiteen hankekausien aikana yhteensä.

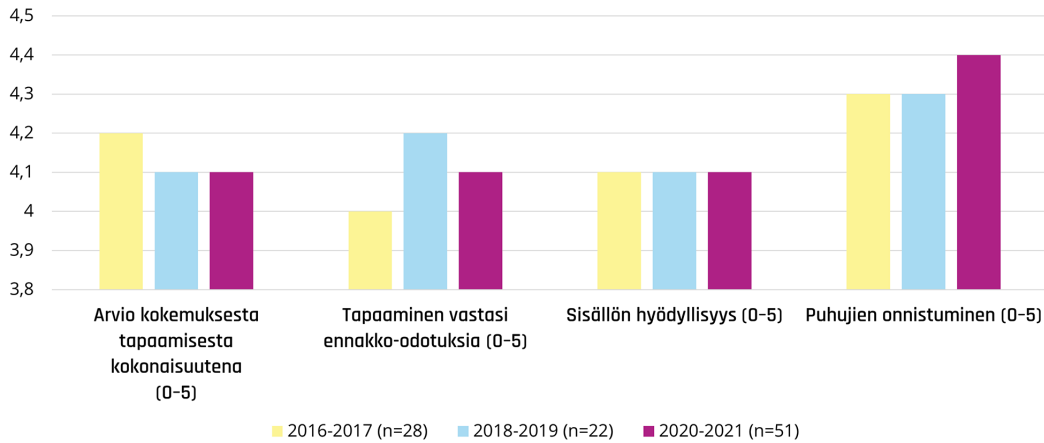
KUVA 24. Osallistujamäärät Valmentaa kuin nainen -hankkeen toimenpiteissä 2013-2021.

Alueelliset tapaamiset ovat olleet osallistujamäärältään suurin hankkeiden toimenpide. Alueellisista tapaamisista kerättiin arvioinnit palloilulajien toiselta ja kolmannelta hankekaudelta sekä kamppailulajien hankkeesta (kuva 25). Arvioinnin kohteita olivat kokemus tapaamisista kokonaisuutena, tapaamisten vastaaminen ennako-odotuksia, sisällön hyödyllisyys sekä puhujien onnistuminen ja näitä kaikkia arvioitiin numeerisesti asteikolla 0–5. Tapaamisten arviointien vastausmäärät olivat palloilulajien hankekausien tapaamisista alhaisemmat verrattuna kamppailulajien hankkeen tapaamisiin.

Arviointien perusteella osallistajat olivat tyytyväisiä kaikkien hankekausien tapaamisiin kokonaisuudessaan. Tapaamiset olivat vastanneet ennako-odotuksia, sisällöt olivat olleet hyödyllisiä ja puhujat onnistuneet omassa tehtävässään. Kaikkina hankekausina ja kaikissa arvioitavissa seikoissa keskiarvo oli 4–4,4. Keskiarvoerot yhden arvioinnin kohteen sisällä eri hankekausina olivat hyvin pienet, sillä ero oli vain 0–0,2 kaikissa arvioinnin kohteissa.

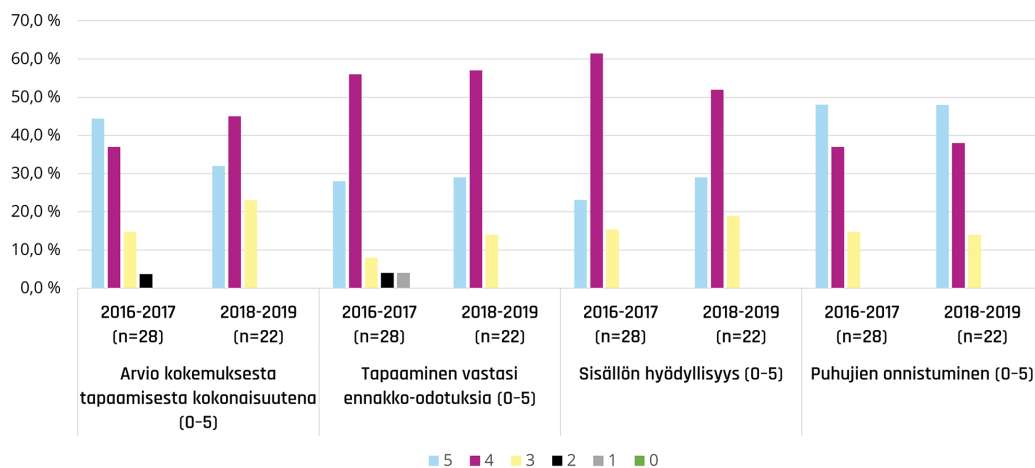
Alueellisten tapaamisten osallistuja-arvioiden keskiarvot eri hankekausina

KUVA 25. Alueellisten tapaamisten osallistuja-arvioiden keskiarvot eri hankekausina.

Kuvassa 26 on havainnollistettu lisäksi palloilulajien toisen ja kolmannen hankekauden alueellisten tapaamisten osallistuja-arvioiden arvosanojen prosenttiosuuksia aiemmin kuvatuissa arvioinnin kohteissa. Tapahtumien kokonaisarvioinnissa toisella hankekaudella annettiin arvosanoja 2–5. Näistä eniten, noin 45 %, oli arvosanoja 5. Kolmannella hankekaudella kokonaisarvioissa ei ollut arvosanoja alle kolmen, mutta arvosanojen 5 osuus hieman laski ja arvosanoja 4 annettiin puolestaan eniten, noin 45 %. Tapaamisten vastaamisessa ennako-odotuksia oli vaihtelu arvosanojen prosenttiosuuksissa toisen ja kolmannen hankekauden välillä. Toisella hankekaudella arvioinnissa oli mukana arvosanoja väliltä 1–5 ja kolmannella hankekaudella vain arvosanoja väliltä 3–5. Tapaamiset vastasivat siis paremmin ennako-odotuksia palloilulajien kolmannella hankekaudella verrattuna toiseen hankekauteen. Tapaamisten sisällön hyödyllisyyden arvioinnissa arvosanojen 5 ja 3 osuudet kasvoivat arvosanojen 4 osuus laski kolmannella hankekaudella, jolloin keskiarvo pysyi muuttumattomana toisen ja kolmannen hankekauden välillä.

Alueellisten tapaamisten osallistuja-arvioiden arvosanojen prosenttiosuudet palloilulajien toisella ja kolmannella hankekaudella

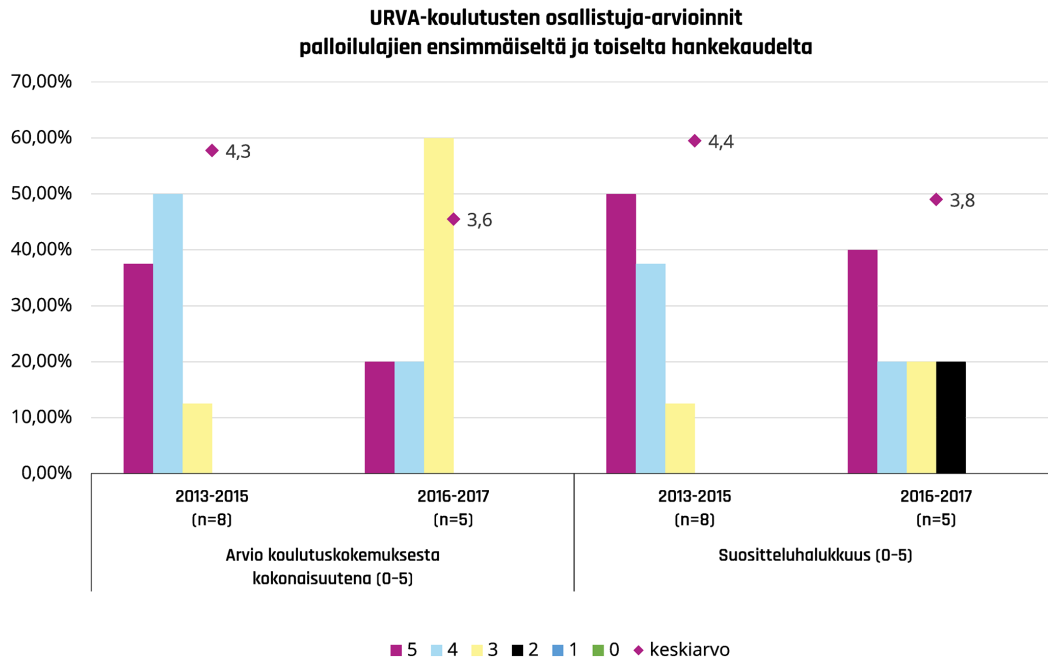
KUVA 26. Alueellisten tapaamisten osallistuja-arvioiden arvosanojen prosenttiosuudet palloilulajien hankkeen toisella ja kolmannella hankekaudella.

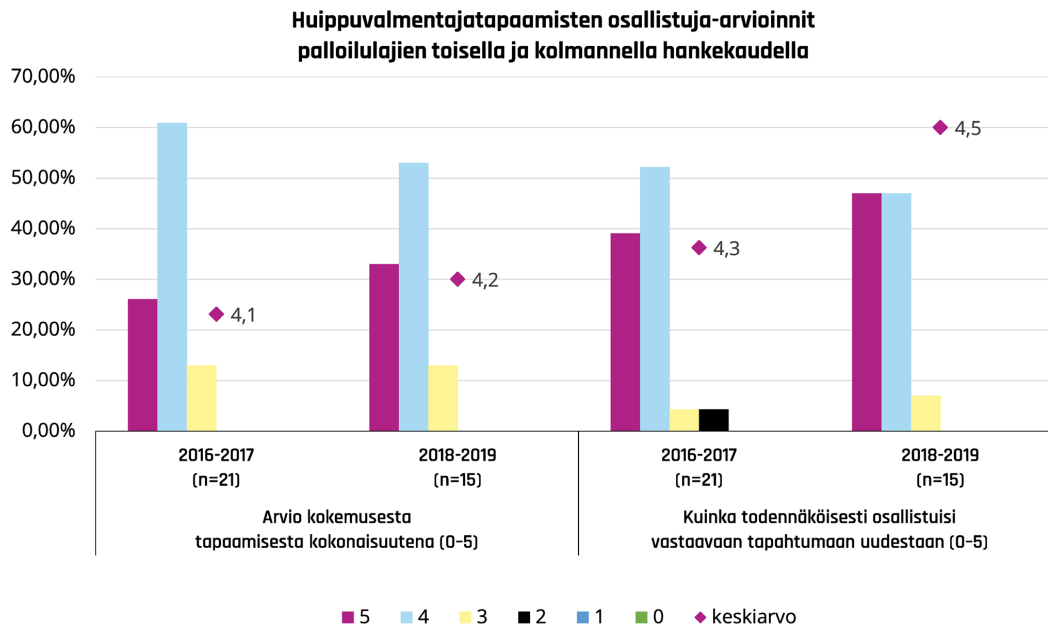
KUVA 27. Suomen Valmentajien edustajat vastaanottamassa Opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämän piikkarit-palkinnon Smolnassa, Helsingissä vuonna 2021.

URVA-koulutuksista kerättiin osallistuja-arviointeja palloilulajien hankkeessa ensimmäisellä ja toisella hankekaudella (kuva 28). URVA-koulutuksiin osallistuneita pyydettiin arvioimaan koulutusta kokonaisuutena sekä suosittelunäkökulmasta asteikolla 0–5 (0=Huono / Erittäin epätodennäköisesti, 5=Erinomainen / Erittäin todennäköisesti). Molempina hankekausina koulutuskokemus kokonaisuutena arvioitiin keskimäärin varsin hyväksi. Molempina hankekausina myös vähintään 60 %:a vastaajista suosittelisi koulutusta varsin todennäköisesti. Ensimmäisen hankekauden koulutuksen osalta koulutuskokemuksen ja suositteluhaluuden arvioinnit olivat jonkin verran toista hankekautta korkeampia.

Huippuvalmentajatapaamisista kerättiin osallistuja-arviointeja palloilulajien hankkeessa toisella ja kolmannella hankekaudella (kuva 29). Tapaamisiin osallistuneita pyydettiin arvioimaan asteikolla 0–5 (0=Huono / Erittäin epätodennäköisesti, 5=Erinomainen / Erittäin todennäköisesti) tapaamisia kokonaisuutena sekä siitä näkökulmasta, kuinka todennäköisesti osallistuisi vastaavaan tapahtumaan uudestaan. Molempina hankekausina huippuvalmentajatapaamisten osallistujat olivat keskimäärin varsin tyytyväisiä tapaamisiin kokonaisuutena. Osallistujat arvioivat todennäköisyyden osallistua vastaavaan tapahtumaan uudestaan keskimäärin hyvin todennäköiseksi. Keskimääräinen arvio todennäköisyydestä osallistua uudestaan kasvoi kolmannelle hankekaudelle ja lähes 50 % arvioi erittäin todennäköiseksi osallistua vastaavaan tapahtumaan uudestaan.

KUVA 28. Palloilulajien ensimmäisen ja toisen hankekauden URVA-koulutusten osallistuja-arvioinnit.

KUVA 29. Palloilulajien toisen ja kolmannen hankekauden huippuvalmentajatapaamisten osallistuja-arvioinnit.

6.1. Esimerkkejä valmennuksen tasa-arvon nykytilanteesta

Hankkeen tarpeellisuuden perusteluita esittelevässä luvussa (ks. luku 2) todettiin Suomen Olympiakomitean vuosiraporttien pohjalta, että naisten osuus suomalaisten apurahaa saaneiden kansainvälisen huipputasen urheilijoiden valmentajina on edelleen erittäin vähäinen (ks. kuva 4). Tekstin ohessa raportoidut luvut kuvaavat tietyiltä osin sitä tosiasiaa, että vaativimmissa valmennustehtävissä toimii vielä nykypäivänäkin vain yksittäisiä naisia. Valmentaa kuin nainen -hankkeen toinen päätavoitteista on ollut alusta lähtien lisätä valmentavien naisten kokonaismäärää ja erityisesti huippuvalmentajien määrää. Seuraavaksi tässä luvussa esitellään muutamia esimerkkejä valmennuksen tasa-arvon nykytilanteesta hankelajeissa.

Valtion valmentaja-apurahojen jakautuminen sukupuolten välillä ei kuvaa valmennuksen tasa-arvon nykytilannetta joukkuelajeissa. Tähän yhteenvetoraporttiin on koottu huippuvalmentajien määrää kuvaavia lukuja aktiivisimmista palloilulajien hankelajeista muiden lähteiden perusteella. Palloilulajien hankkeen aktiivisimmat lajit olivat ringette, jalkapallo ja jääkiekko. Huippuvalmentajien määrän nykytilannetta havainnollistetaan kuvassa 30 lajiliittojen vuosi-/toimintakertomuksissa raportoitujen sekä lajiliittojen, seurojen ja joukkueiden nettisivuilta löytyneiden tietojen perusteella. Näiden lukujen perusteella huippuvalmentajina työskenteleviä naisia on todella vähän jääkiekossa ja jalkapallossa naisten ja miesten maajoukkuevalmennuksessa sekä miesten pääsarjavalmennuksessa. Jalkapallon ja jääkiekon naisten pääsarjavalmennuksessa naisten määrä on jo hieman valoisampaa luettavaa. Raportoitujen lukujen perusteella pääsarjatasen valmentajista on naisia jalkapallossa 33 % ja jääkiekossa 42,5 %. Puolestaan ringetessä naisten maajoukkue- ja pääsarjavalmennuksessa naisia on enemmän kuin miehiä.

Aiemmin esitettyihin Valmentaa kuin nainen palloilulajeissa -hankkeen lajikyselyiden tuloksiin (ks. kuva 19) verrattuna naisten määrä aktiivisimpien hankelajien pääsarjatasolla on kasvanut. Suurin kasvu on tapahtunut jalkapallossa ja jääkiekossa, sillä vuodesta 2019 nykypäivään (2023) naisten määrä pääsarjavalmentajina on kasvanut jääkiekossa yhdeksällä ja jalkapallossa kahdeksalla valmentajalla. Ringetessä naisten määrä pääsarjatasen valmentajina on kasvanut vuodesta 2019 nykyhetkeen kahdella valmentajalla.

Kamppailulajeissa ja painonnostossa (lukeutui kamppailulajien hankkeen lajeihin) valtion valmentaja-apurahojen jakautuminen kuvaa lajien kansainvälisen huipputasen valmennuksen tilannetta. Kuvassa 31 on havainnollistettu apurahaa saaneiden valmentajien määrä sukupuolittain vuosina 2020–2022 sekä apurahaa saaneiden valmentajien valmennettavien sukupuoli (Suomen Olympiakomitea 2020, 2021, 2022). Luvuista on nähtävissä, että myös kamppailulajeissa ja painonnostossa huipputasen valmentajat ovat hyvin harvinaisia.

Huippuvalmentajien määrä aktiivisimmissa palloilulajien hankelajeissa

NAISTEN MAAJOUKKUE	Jalkapallo ja futsal	Jääkiekko	Ringette
Valmentajia yhteensä	10	6	5
Naisia	1	1	3
Miehiä	9	5	2

MIESTEN MAAJOUKKUE	Jalkapallo ja futsal	Jääkiekko	Ringette
Valmentajia yhteensä	12	4	-
Naisia	0	0	-
Miehiä	12	4	-

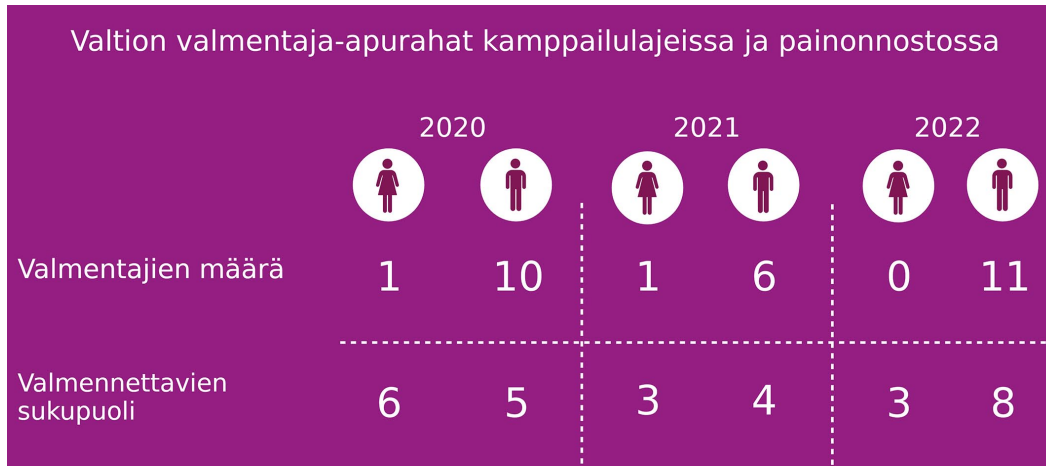
NAISTEN PÄÄSARJA	Jalkapallo	Jääkiekko	Ringette
Valmentajia yhteensä	43	40	33
Naisia	14	17	18
Miehiä	29	23	15

MIESTEN PÄÄSARJA	Jalkapallo	Jääkiekko	Ringette
Valmentajia yhteensä	55	85	-
Naisia	1	1	-
Miehiä	54	84	-

Luvut koostettu uusimpien hakuhetkellä saatavilla olleiden tietojen perusteella ja poimittu lukuisista eri lähteistä.

KUVA 30. Huippuvalmentajien määrä aktiivisimmissa palloilulajien hankelajeissa. Luvut on kerätty useista lähteistä (ks. lähdeluettelosta kohta kuva 30) ja niiden tulkinnassa kannattaa ottaa huomioon, että lajit raportoivat valmentajien määrän eri tavoin.

Valmentaa kuin nainen 10 vuotta

KUVA 31. Valtion valmentaja-apurahat kamppailulajeissa ja painonnostossa (Suomen Olympiakomitean vuosikertomukset 2020-2022).

Näiden esimerkkien perusteella nähdään, ettei naisten määrä valmentajina ole kasvanut vaativammissa huipputason valmennustehtävissä edelleenkään. Merkittävää kehitystä aktiivisimpien hankelajien huipputason valmentajamäärissä naisten kohdalla ei siis ole tapahtunut, vaikka lajien parissa on tehty siihen pyrkiviä kohdennettuja toimenpiteitä. Tähän lukuun koostetut esimerkkiluvut eivät kuvaa muiden lajien tilannetta. Lisäksi palloilulajeista raportoiduissa luvuissa saattaa olla vääristymiä muun muassa eri lajiliittojen ja pääsarjajoukkueiden erilaisista tavoista raportoida tietoja valmennuksesta. Valmennuksen tasa-arvon laajan ja läpinäkyvän nykytilakatsauksen saamiseksi tulisi tehdä koko urheilujärjestelmän kattava selvitys valmentajien sukupuolijakaumasta kaikilla eri tasoilla.

7 YHTEENVETO

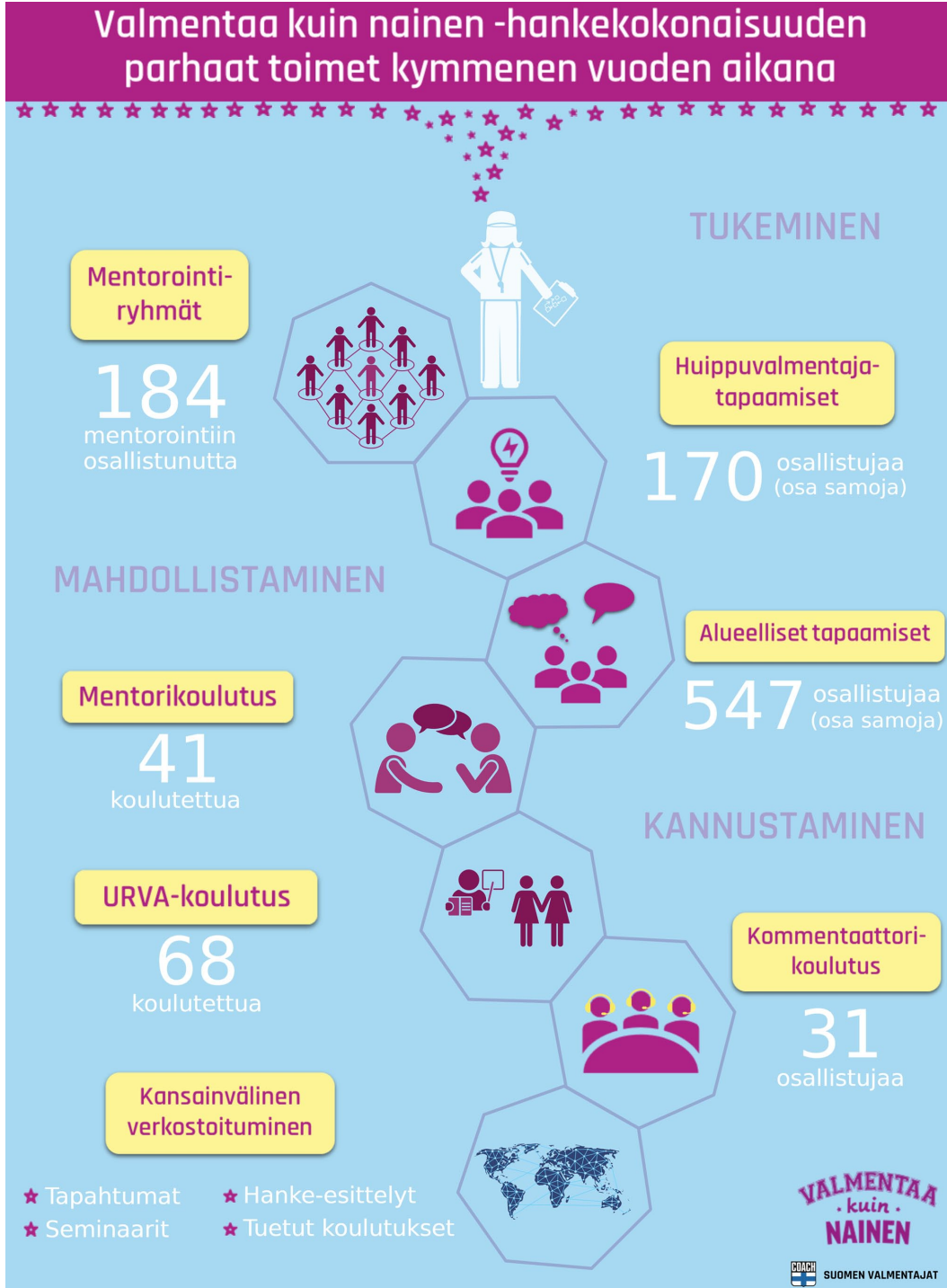
- Valmentaa kuin nainen 10 vuotta

Valmentaa kuin nainen -hankkeen kymmenvuotinen taival on pitänyt sisällään kattavan määrän toimintaa valmennuksen tasa-arvon edistämiseksi. Yksittäisellä lajiliitolla on rajalliset resurssit toimenpiteiden toteuttamiseen ja riittävien osallistujamäärien täyttämiseen. Suomen Valmentajien koordinoimana monilajisessa hankkeessa onkin saatu kustannustehokkaasti paljon aikaiseksi. Kuvaan 32 on koottu parhaita toimenpiteitä kymmenen hankevuoden ajalta.

Naisten osuus valmentajista on kuitenkin edelleen huomattavan vähäinen verrattuna miehiin, ja tasa-arvo ei vieläkään toteudu valmennuksen toimintakentällä. Tästä syystä valmennuksen tasa-arvotyötä on äärettömän tärkeää jatkaa ja tehostaa valmentajina toimiville tai valmentajiksi tähtääville naisille suunnattuja kohdennettuja tukitoimia entisestään. Kohdennettujen toimenpiteiden lisäksi on tärkeää huomioida, että urheilun ja valmennuksen toimintakentän jokaisella toimijalla on vastuu edistää tasa-arvoa sekä ilmentää yhdenvertaista toimintakulttuuria – pienistä puroista syntyy suuri joki.

Hankkeen kymmenvuotisen taipaleen kunniaksi tehtiin valmennuksen tasa-arvon sivusto. Tasa-arvon sivustolle on julkaistu seuroille sekä organisaatioille tarkoitetut omat valmennuksen tasa-arvotyökalut. Lisäksi sivustolta löytyy perustietoa tasa-arvosta, testaa tietosi -kysely valmennuksen tasa-arvosta kiinnostuneille sekä ajankohtaisia uutisia aiheesta. Seuroille ja organisaatioille luodut tasa-arvotyökalut hyödyttävät urheilukulttuuria. Työkalut keskittyvät naisten mahdollisuuteen toimia valmentajina, ottaen huomioon erilaiset yksilöt ja motivaatiotaustat olla valmentajana. Seurojen tasa-arvo työkalu on tarkoitettu seuroille, joissa valmentajat toimivat pääosin vapaaehtoisina. Organisaatioiden työkalu soveltuu puolestaan urheiluorganisaatioille, joissa on palkattua henkilöstöä, etenkin valmentajia. Tasa-arvotyökaluja pidetään Valmentaa kuin nainen -hankkeen perintönä suomalaiselle urheilulle ja valmennukselle sekä niiden tasa-arvon kehittämiseksi.

Jyväskylän yliopiston liikuntatieteellinen tiedekunta ja Suomen Valmentajat ry ovat aloittaneet vuoden 2023 aikana yhdessä tutkimushankkeen, jonka tarkoituksena on selvittää naisten kokemuksia tasa-arvosta urheiluvalmennuksessa sekä valmennukseen osallistumista edistävästä ja estävästä tekijöistä. Hankkeessa tutkitaan lisäksi Valmentaa kuin nainen -hankkeen vaikuttavuutta kartoittamalla osallistujilta muun muassa toimenpiteiden hyödyllisyyttä eri näkökulmista sekä valmentajana kehittymistä hankkeen ansiosta. Tutkimustulosten avulla kehitetään edelleen strategioita valmentajina toimivien naisten osallistumisen mahdollistamiseksi sekä valmentajana kehittymisen ja uralla etenemisen tukemiseksi. Tutkimuksen laajemman selvityksen perusteella pyritään tehostamaan ja lisäämään tasa-arvotyötä etenkin tavoitteellisen ja huipputason urheiluvalmennuksen parissa.

KUVA 32. Valmentaa kuin nainen -hankekokonaisuuden parhaat toimenpiteet kymmenen vuoden aikana.

7.1 Tasa-arvotyö jatkuu

Valmentaa kuin nainen -hankekokonaisuus sai palloilulajien ja kamppailulajien hankkeiden jälkeen jatkoa. Valmentaa kuin nainen mailapeleissä -hanke käynnistyi Opetus- ja kulttuuriministeriön tuella vuonna 2022 ja jatkuu vuoden 2023 loppuun. Mailapelien hankkeeseen yhdessä Suomen Valmentajien kanssa sitoutuneet lajiliitot ovat Suomen Padelliitto, Suomen Pöytätennisliitto, Suomen Sulka-palloliitto, Suomen Squashliitto ja Suomen Tennisliitto. Lajiliittojen lisäksi hankkeen taustayhteisöjä ovat Suomen Ammattivalmentajat SAVAL, Suomen Olympiakomitea ja Suomen Paralympiakomitea.

Mailapelien hankkeessa päätavoitteina säilyivät edelleen Valmentaa kuin nainen -hankekokonaisuudelle alun perin annetut tavoitteet: 1) lisätä naisvalmentajien kokonaismäärää, ja erityisesti huippuvalmentajien määrää, sekä 2) tukea ja luoda tukiverkoston jo toiminnassa mukana oleville naisvalmentajille. Päätavoitteisiin pyritään kahden näkökulman kautta:

1. Kannustetaan naisia lisäämään osaamistaan kansallisten ja kansainvälisten koulutuksien kautta joko valmentajina tai valmentajakouluttajina.
2. Tuetaan naisvalmentajien kiinnittymistä seuratoimintaan ja tasa-arvon edistymistä seuraympäristöissä.

Yksi mailapelien hankkeen pääpainopiste on kouluttaa ja tukea naisia huippuvalmentajina ja valmentajakouluttajina. Nykyisiä naisohjaajia ja -valmentajia kannustetaan osallistumaan 2. ja 3. tason valmentajakoulutuksiin ja kansainvälisiin koulutuksiin. Lajiliittojen omien koulutusten lisäksi hankkeessa hyödynnetään Suomen Valmentajien URVA-koulutusta.

Valmentaa kuin nainen -hankkeen jatkosta mailapelien hankkeen jälkeen ei ole vielä varmuutta. Uusia lajiryhmiä on kuitenkin jo osoittanut kiinnostusta tehdä kehitystyötä valmentavien naisten lisäämiseksi ja tukemiseksi sekä urheilun tasa-arvon edistämiseksi Valmentaa kuin nainen -hankkeen muodossa. Hankkeen piirissä työskennelleiden toimijoiden näkökulmasta kohdennetun tasa-arvotyön käynnistäminen tai tehostaminen laajemmin eri lajiryhmien parissa on tarpeellista. Tasa-arvotyön on jatkuttava, mutta tulevaisuus näyttää tapahtuuko se Valmentaa kuin nainen -hankkeen muodossa.

LÄHTEET

- Blomqvist, M., Häyrinen, M. & Hämäläinen, K. Valmentajakysely (2009). (2012). KIHUn julkaisusarja, nro 31. ISBN 978-952-5676-52-5. Jyväskylä. https://kihuenergia.kihu.fi/tuotostiedostot/julkinen/2012_blo_valmentaja_sel55_11011.pdf.
- Blomqvist, M. & Hämäläinen, K. (2015). Valmentajien seurantakysely 2013. KIHUn julkaisusarja, nro 49. ISBN 978-952-5676-76-1. Jyväskylä. https://kihuenergia.kihu.fi/tuotostiedostot/julkinen/2015_blo_valmentaji_sel74_71298.pdf.
- Blomqvist, M., Mononen, K. ja Hämäläinen, K. (2020). Valmentajakysely 2019. KIHUn julkaisusarja, nro 71. ISBN 978-952-7290-12-5, ISSN 2489-8317. Jyväskylä. https://kihuenergia.kihu.fi/tuotostiedostot/julkinen/2020_blo_valmentaja_sel99_53976.pdf.
- Blomqvist, M., Mononen, K. ja Hämäläinen, K. (2020). Valmentajakysely 2019 – päätoimiset valmentajat. KIHUn julkaisusarja, nro 75. ISBN 978-952-7290-18-7, ISSN 2489-8317. Jyväskylä. https://kihuenergia.kihu.fi/tuotostiedostot/julkinen/2020_blo_valmentaja_sel91_88172.pdf.
- Griffin, P. (2015). College athletics' war on women coaches. Viitattu 21.8.2023. <http://bit.ly/2YnbTCf>.
- Jyväskylän yliopisto. Naiset valmentajina -tutkimushankkeen nettisivut. Viitattu 7.11.2023. <https://www.jyu.fi/fi/hankkeet/naiset-valmentajina>.
- Kansainvälinen Olympiakomitea (International Olympic Committee). Infograafi: #WomanCoach Forging pathways for women coaches. Internetsivusto. Viitattu 22.8.2023. <https://olympics.com/ioc/female-coaches>.
- Kärmeniemi, M. (2012). Valmentaminen ammattina Suomessa 2012. KIHUn julkaisusarja, nro 34. ISBN 978-952-5676-56-3. Jyväskylä. https://kihuenergia.kihu.fi/tuotostiedostot/julkinen/2012_kar_valmentami_sel68_12710.pdf.
- Lehtonen, K., Oja, S. & Hakamäki, M. (2022). Liikunnan ja urheilun tasa-arvo Suomessa 2021. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisu: 2022:5. ISBN 978-952-263-798-7. Helsinki. Viitattu 15.11.2023. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-798-7>.
- Puska, M., Lämsä, J. ja Potinkara, P. Valmentaminen ammattina Suomessa 2016. Kilpa- ja huippu-urheilun tutkimuskeskus, Suomen Ammattivalmentajat SAVAL ja Suomen Valmentajat ry, 2016. ISBN 978-952-5676-85-3. Jyväskylä. https://kihuenergia.kihu.fi/tuotostiedostot/julkinen/2017_pus_valmentami_sel15_30962.pdf.
- Suomen Olympiakomitean vuosikertomus 2020. 7.14 Lukuja tasa-arvon toteutumisesta Olympiakomitean toiminnassa, s. 72. Viitattu 15.11.2023. <https://www.olympiakomitea.fi/uploads/2021/05/9f7b92ca-olympiakomitea-vuosikertomus-2020.pdf>.
- Suomen Olympiakomitean vuosikertomus 2021. 8.15 Lukuja tasa-arvon toteutumisesta Olympiakomitean toiminnassa, s. 83. Viitattu 15.11.2023. https://www.olympiakomitea.fi/uploads/sites/1/2022/05/3951feb9-liite-1-olympiakomitea-vuosikertomus_2021_kevatkokoukseen-31.5.2022-saavutettava.pdf.
- Suomen Olympiakomitean vuosikertomus 2022. 9.14 Lukuja tasa-arvon toteutumisesta Olympiakomitean toiminnassa, s. 81. Viitattu 15.11.2023. <https://www.olympiakomitea.fi/uploads/sites/1/2023/05/34029c3f-liite-1.-olympiakomitean-vuosikertomus-2022-hallituksen-esitys-vuosikokoukselle-.pdf>.

- Suomen Valmentajat ry. (2021). Valmentaa kuin nainen kamppailulajeissa hankeraportti. Julkaisematon aineisto.
- Suomen Valmentajat ry. (2019). Valmentaa kuin nainen, Women Taking Responsibility in Coaching loppuraportti, palloilulajit 3. hankekausi. Julkaisematon aineisto.
- Suomen Valmentajat ry. (2017). Valmentaa kuin nainen, Women Taking Responsibility in Coaching väliraportti 2. hankekausi. Julkaisematon aineisto.
- Suomen Valmentajat ry. (2015). Valmentaa kuin nainen, Women Taking Responsibility in Coaching väliraportti 1. hankekausi. Julkaisematon aineisto.
- Suomen Valmentajat ry. Valmentaa kuin nainen -hankkeen nettisivut. Viitattu 15.11.2023. <https://www.suomenvalmentajat.fi/yhdistys/hankkeet/valmentaa-kuin-nainen/>.
- Suomen Valmentajat ry. Valmentaa kuin nainen -hankkeen julkaisema tasa-arvon työkalu. Viitattu 15.11.2023. <https://www.suomenvalmentajat.fi/valmentaa-kuin-nainen/>.
- Suomen Valmentajat ry. (2002). Valmentaminen ammattina Suomessa. Suomen Valmentajat ry. Tuunainen, S. (2019). Mikä ihmeen kommentaattorikoulutus? Fair Play 52(2), 24–25.
- Yle Urheilu-Suomi. (18.01.2018). Tuomaroi kuin tyttö. Vieraskynä -uutisartikkeli. <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2018/01/18/tuomaroi-kuin-tytto>.
- Kuvat 1, 2, 3, 4, 6, 8, 10, 12, 14, 16, 18, 19, 20, 22, 30, 31 ja 32 tehty BioRender-sovelluksella, BioRender.com.

Kuvan 8. Infograafissa olevat logot:

IWG <https://iwgwomenandsport.org/>

LiikunNaiset -verkosto <https://www.olympiakomitea.fi/olympiakomitea/vastuullisuus/tasa-arvo/liikunnaiset-verkosto/>

ICCE <https://icce.ws/>

Tyttö- ja naissalibandyseminaari https://asiakas.kotisivukone.com/files/tyttosalibandy.kotisivukone.com/tiedostot/Tyttö-_ja_naissalibandyseminaarikutsu4.pdf

Kuvan 30 lähteet:

Naisten maajoukkuevoiminta

Jalkapallo <https://www.palloliitto.fi/maajoukkueet/helmarit?tab=joukkue> ja <https://www.palloliitto.fi/maajoukkueet/naisten-futsalmaajoukkue?tab=joukkue>

Jääkiekko https://www.dropbox.com/s/jpwr2sv9j6f77qp/SJL_vuosikertomus_2021-22_low.pdf?dl=0 sivut 17–18

Ringette https://www.ringette.fi/File/vuosikokoukset/2023/Suomen_Ringeteliitto_ry_vuosikertomus_2022.pdf sivu 44

Miesten maajoukkuevoiminta

Jalkapallo <https://www.palloliitto.fi/maajoukkueet/huuhkajat?tab=joukkue> ja <https://www.palloliitto.fi/maajoukkueet/miesten-futsalmaajoukkue?tab=joukkue>

Jääkiekko https://www.dropbox.com/s/jpwr2sv9j6f77qp/SJL_vuosikertomus_2021-22_low.pdf?dl=0 sivut 17–18

Naisten pääsarjataso

jalkapallo

KUPS <https://kups.fi/tervetuloa-kuopioon-pauliina-miettinen/>

Åland United <https://www.alandunited.ax/>

HJK <https://www.hjk.fi/joukkue/hjk-naiset/>

FC Honka <https://fchonkanaiset.fi/joukkue/>

PK-35 Vantaa <https://pk35vantaa.fi/joukkue/>

HPS <https://www.hps.fi/joukkueet/naiset-edustus/>

Ilves <https://ilvesedustus.fi/joukkue-kansallinen-liiga/>

TPS <https://fc.tps.fi/joukkueet/naiset-edustus/>

PK-35 <https://pk-35.fi/joukkue/naiset-edustus/>

ONS <https://www.onsnaiset.com/2022-joukkue>

jääkiekko

HIFK <https://www.leijonat.fi/index.php/joukkueet?teamid=1368624682>

HPK <https://www.leijonat.fi/index.php/joukkueet?teamid=11072203>

Ilves <https://www.leijonat.fi/index.php/joukkueet?teamid=609011474>

Kalpa <https://www.leijonat.fi/index.php/joukkueet?teamid=486706248>

TPS <https://www.leijonat.fi/index.php/joukkueet?teamid=207244855>

Kiekko-Espoo <https://www.leijonat.fi/index.php/joukkueet?teamid=191794005>

Roki <https://www.leijonat.fi/index.php/joukkueet?teamid=219418126>

Team Kuortane <https://www.leijonat.fi/index.php/joukkueet?teamid=1281984592>

Kärpät <https://www.leijonat.fi/index.php/joukkueet?teamid=701155924>

ringette

Blue Rings <https://www.bluerings.fi/joukkueet/edustusjoukkue/>

Kiekko Espoo <https://juniorit.kiekko-espoo.com/k-e-hallinto/k-e-jasenet/k-e-ringette/k-e-ring-ykkonen/>

Helsinki Ringette <https://www.helsinkiringette.fi/edustusjoukkue>

RNK Flyers <https://www.rnk.fi/ringette/joukkueet/12501>

Nokian Urheilijat Ringette <https://www.nouringette.fi/sm/>

Haukat <https://www.juniorihaukat.net/ringette/joukkueet/12451>

Lahti <https://www.lahtiringette.fi/joukkueet/sm-edustusjoukkue/>

LuKi-82 <https://www.luviankiekko.fi/joukkueet/ringette-edustus/joukkue/>

Miesten pääsarjataso

jalkapallo

AC Oulu <https://acoulu.fi/joukkue/edustus/2023>
FC Haka <https://fchaka.fi/joukkueet/edustus/>
FC Honka <https://esporthonka.com/joukkue/>
FC Inter <https://fcinter.fi/joukkue/>
FC Lahti <https://fclahti.fi/yhteystiedot/>
HJK <https://www.hjk.fi/joukkue/hjk/>
IFK Mariehamn <https://www.ifkfotboll.ax/truppen>
Ilves <https://ilvesedustus.fi/ilveksen-jalkapallon-edustusjoukkue/>
KTP <https://fcktp.fi/joukkue/miehet-2023>
KuPS <https://www.veikkausliiga.com/joukkueet/kups/>
SJK <https://sjk.fi/uutiset/sjkn-taustaryhma-kaudelle-2022-selvilla/>
VPS <https://www.vepsu.fi/joukkue/edustusjoukkue>

jääkiekko

HIFK <https://hifk.fi/pelaajat/#valmentajat>
HPK <https://hpk.fi/edustuspelaajat/>
Ilves <https://www.ilves.com/valmennus-johto/>
Jukurit <https://jukurit.fi/fi-fi/joukkue/208/>
JYP <https://www.jypliiga.fi/joukkue/>
KALPA <https://kalpa.fi/fi-fi/article/etusivu/pelaajat/22/#valmennus>
KooKoo <https://www.kookoo.fi/joukkue/>
Kärpät <https://karpas.fi/joukkue/>
Lukko <https://www.raumanlukko.fi/joukkue>
Pelicans <https://pelicans.fi/fi-fi/article/pelaajat/joukkue-2022-2023/5414/>
Saipa <https://saipa.fi/joukkue/#Valmennus>
Sport <https://vaasansport.fi/fi-fi/article/etusivu/joukkue-2023-2024/7339/>
Tappara <https://www.tappara.fi/joukkue2324/>
TPS <https://hc.tps.fi/liiga/>
Ässät <https://assat.com/fi-fi/article/uutiset/assien-valmennusryhma-kaudella-2023-2024/6222/>

SUOMEN VALMENTAJAT RY

Valimotie 10, 00380 Helsinki

Puhelin: 044 459 6730, toimisto@suomenvalmentajat.fi

 www.facebook.com/suomenvalmentajat www.instagram.com/suomenvalmentajat